بەناوی خودای گەورەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی- عێراق

پشت بە حوکمی برگەی (1) لە ماددەی (56) یاسای ژمارە (1) سالی 1992 ی هەموار کراو وە لەسەر داوای ئەنجوومەنی وەزیران هەرێمی کوردستان – عیراق پێشکەشی کردبوو، ئەنجوومەنی نیشتمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (8) نائاسایی کە لە رۆژی 2007/8/6 بەسترا بریاری دەرچوواندنی ئەم یاسایەی دا :

یاسای ژمارە (22)ی سالی 2007

یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستانی ـ عێراق

بەشی یەکەم

(پێناسەکان)

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم :حکومەتی فیدرالی: حکومەتی کۆماری عێراقی فیدرالی.

دووەم :دەستووری فیدرالی: دەستووری کۆماری عێراقی فیدرالی.

سێیەم: هەرێم: هەرێمی کوردستانی – عێراق.

چوارەم :سەرۆکی هەرێم: سەرۆکی هەرێمی کوردستان – عێراق.

پێنجەم :پەرلەمان: ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان – عێراق.

شەشەم :حکومەتی هەرێم: حکومەتی هەرێمی کوردستان – عێراق.

حەوتەم :ئەنجومەنی وەزیران: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان– عێراق.

هەشتەم :ئەنجومەنی هەرێمی: ئەنجومەن هەرێمی بۆ کاروباری نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان–عیراق

نۆیەم :وەزارەت: وەزارەتی سامانە سروشتییەکانی هەرێم.

دەیەم :وەزیر: وەزیری سامانە سروشتییەکانی هەرێم.

یازدەم : نەوت: هەر هیدرۆکاربۆناتێکی سروشتی یان هەر هیدرۆکاربۆناتێکی تێکەڵاوی

سروشتی چ لە دۆخی گازی یان شلی بێ ئەوانەش دەگرێتەوە کە دەتوانرێ بگەڕێندرێتەوە بۆ حەشارگە کە.

دوازدەم : نەوتی خاو: هەموو هیدرۆکاربۆناتەکانی شل لە دۆخە سروشتییەکەی یان لە گازی سروشتییەوە بەهۆی خەستکردنەوە یان هەر هۆکارێکی پوختکردنی دیکەوە بەرهەمهێنرابێت.

سێزدەم : گازی سروشتی: هەموو هیدرۆکاربۆناتەکانی گازی کە بە سستی لە دۆخە سروشتییەکەیدا مابێتەوە، لەوانەش گازی تەڕ، گازی وشك، ئەو گازەی لە بەرگی بیر هەیە (Casing)و ئەو گازەی لە پڕۆسەی پوختکردنی هیدرۆکاربۆنی شل لە گازی تەڕمابێتەوە، جگە لە نەوتی خاو.

چواردەم : گازی سروشتی بەیاوەر: گازی بەرهەمهێندراو، وتێکەڵاو لەگەڵ نەوتی خاو لە ژێر بارودۆخی حەشارگەییدا.

پانزدەم : کێڵگەی نەوت: حەشارگە یان کۆمەڵێك لە حەشارگەکانی نەوتی لە پێکهاتەکانی جیۆلۆجی زانراو یان دیاردەیەکی جیۆلۆجی کە نەوتی لێ بەرهەم دەهێنرێ بە شێوەیەکی بازرگانی وە بەپێی تەکنۆلۆژیایەکی ئاسایی وسوودێکی ئابووری هەبێ.

شانزدەم: کێڵگەی ئێستا: ئەو کێڵگە نەوتیەی کە تا پێش 2005/8/15 بەرهەمی بازرگانی هەبوو.

حەڤدەم : کێڵگەی ئایندە: ئەو کێڵگە نەوتیە کە تا پێش 2005/8/15 بەرهەمی نەبووە و هەر کێڵگەیەکی نەوتی دۆزراوە یان لە ئەنجامی پڕۆسەکانی دۆزینەوەی ئایندە دا دەدۆزرێتەوە.

هەژدەم : پڕۆسەکانی نەوت: بەدواداگەڕان و دۆزینەوە بە مەبەستی پەرەپێدان، بەرهەمهێنان، بە بازارکردن، عەمبار کردن، گواستنەوە، پاڵاوتن، فرۆشتن و هەناردنی نەوت یان بنیادتنان و دانان و دامەزراندنی هەر هەیکەلێکی دەزگاکان و مەکینەکان بۆ مەبەستی ئاماژە بۆکراو و دوکوتایی هێنان بە مۆڵەت و یان لابردنی هەریەکێك لەو هەیکەل و دامەزراو وبیناکان.

نۆزدەم : موڵکە جێگیرەکان: هەر سامانێکی نەگوازراوە چ گشتی بێ یان تایبەتی.

بیستەم : مۆڵەتی بەدواگەران: مۆڵەتێکە بەپێی ماددەی بیست و یەکی ئەم یاسایە لە وەزیرەوە دەردەچێت.

بیست ویەك : مۆڵەتی ڕێپێدان: ئاگادارکردنەوە یان ئەو ڕەزامەندیەی کە لە وەزیرەوە بە پێی ماددەی بیست و چواری ئەم یاسایە دەردەچێت.

بیست و دوو : مۆڵەت: ڕێگەدان بە گرێبەستی نەوت، یان ڕێگەدان بە گەڕان بە دوای نەوتداو

یان هەر ریکەوتنیکی تایبەتی پێی.
بیست و سێ: کەس: هەر کەسێکی سروشتی یان مەعنەوی یان هەر دامەزراویکی یاسایی دیکە.
بیست وچوار: کەسی ڕێپێدراو: ئەو بەڵێندەرەی کە گرێبەستی نەوتی لە خوی دەگرێت یان ئەو کەسەی بەپێی مۆڵەت یان ڕێپێدان بەرپرسیاریەتی دەخرێتە ئەستۆی.
بیست و پێنج : بەڵێندەر: هەر کەسێك لەبواری نەوت دا لەگەڵ وەزارەت گرێبەست گرێدەدا.
بیست وشەش : بەرهەم هێنانی بازرگانی: بەرهەم هێنانی ڕۆژانە کە لە(5000) پێنج هەزار بەرمیل کەمتر نەبێ و لە ماوەی(12) دوازدە مانگدا.
بیست وحەوت : گرێبەستی نەوت: هەر گرێبەستێك گرێدەدرێ یان ریگەدان یان لاری نەبوون یان هەر مولەتێك بەپێی ماددەی (23) بیست وچواری ئەم یاسایە دەدرێت.
بیست وهەشت : ناوچەی گرێبەست: ئەو رووبەرەی لە گرێبەستی نەوت دا دراوە.
بیست ونۆ: گرێبەستی بەشدار کردن لە بەرهەمهێناندا: نمونەی گرێبەستی نەوت کە ناوە ناوە لەوانەیە دەخرێتە بەرچاو و هەموار دەکرێت لەلایەن وەزارەتەوە، کە جگە لەهەندێ لە کاروباری دیکەوە، مەترسی ئابووری و هونەریشی تێدایە، کە بەڵێندەر بەڵێنی پێدەدات لە بەرامبەر بەشێك لە بەرهەمەکەدا کە بۆی هەیە وەکو بنەمایەك بۆ دانوستاندنەکان لە گرێبەستی نەوتی دا پشتی پێ دەبەسترێ لە نێوان وەزارەت و ئەو کەسانەی کە ئارەزوویان لە جێبەجێ کردنی پرۆسەکانی نەوتی دا هەیە.
سی : داهاتەکان: داهاتەکانی حکومەتی هەرێم کە لە پرۆسەکانی نەوت بەدەست دەکەون، لەوانەش فرۆشتنی نەوت و گازو مولکانە و پاداشتی ئیمزاکردن و بەرهەمهێنان لەو گرێبەستانەی نەوتی لە نێوان کۆمپانیا بیانییەکان و ناوخۆییەکان بەستراوە.
سی ویەك : مولکانە: ڕێژەیەك لە نەوتی بەرهەمهێنراو کە مسۆگەرە، کە بۆ حکومەتی هەرێم لە ناوچەی گرێبەستەکەدا دابین دەکرێ.
سی و دوو : خاڵی دابین کردن: ئەو شوێنەی لە دوای پرۆسەی دەرهێنانی دێ کە نەوتی خاو و گازی سروشتی ئامادەن بۆ فرۆشتن و وەرگرتن بەپێی پێوانەکانی نێو دەولەتی، واتە ئەو شوێنەی کە کەسێك مافی موڵکداری نەوتی هەیە تیادا بەپێی برگەی حەوتەم لە ماددەی سێیەم لەم یاسایەدا.
سی وسێ : سندوقی ژینگە: ئەو سندوقەیە کە داهاتەکان لە خو دەگرێت و بەپێی ئەم یاسایە دا دیاری دەکرێت، وبەڵێندەرەکان بەبەشداری کردن تێیدا بەپێی مەرجەکانی گرێبەستی بەشداریکردنی بەرهەمهێنان وبەپێی ماددەی سی و حەوت لەم یاسایەدا پابەند دەبێت.

سی وچوار : کونترول کردن: کونترول کردنی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ بۆ زۆرینەی دەنگەکان دامەزراوی مەبەست، لە کۆبوونەوەکانی هەڵگری پشکەکان .

سی وپێنج : سەرکار: کەسی ڕێپێدراو یان هەرکەسێکی دیکە لە مۆڵەتەکەدا ناوی هاتبێ بۆ ئەوەی پڕۆسەکانی نەوت بەڕێوەببات.

سی و شەش : حەشارگە: پێکهاتەی بەردی ژێر زەوی کە نیشتنی سروشتی تاکی هەیە و سەربەخۆیە لەو هیدرۆکاربۆناتەی کە توانای بەرهەمهێنانی نەوتی هەیە کە بە سیستەمی پاڵەپەستۆی سروشتی یەکگرتوو جیادەکرێتەوە.

سی و حەوت: بیر: کون کردنی ڕووی زەوی، کە هەڵکۆڵین و بڕینی پێکهاتەکانی بەردی ژێر زەوی دەگرێتەوە، بەمەبەستی دۆزینەوە لەپێناو بەدواگەران یان بەرهەمهێنانی نەوت.

٧

بەشی دووەم

(چوارچێوەی پیادەکردنی یاساکە)

ماددەی دووەم:

یەکەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە پیادەدەکرێ بەسەر:

1- پڕۆسەکانی نەوتی کە جێ بەجێ دەکرێت لەلایەن کۆمپانیاکانی گشتی یان تایبەتی عێراقی بێ یان بیانی.

2- هەموو چالاکیەکانی پەیوەستن بە پڕۆسەکانی نەوت.

دووەم: بە پێی حوکمەکانی ماددەی (115) و هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەمی (121)ی دەستووری فیدراڵی ، هیچ یاسایەکی فیدراڵی یان ڕێککەوتن یان گرێبەست یان یاداشتی لەیەك گەیشتن و هەر بەڵگەیەکی دیکەی فیدراڵی تایبەت بە پڕۆسەکانی نەوت جێبەجێ ناکرێت تاوەکو دەسەڵاتی تایبەتمەندی خۆی لە هەرێم دا ڕەزامەندی لەسەر جێبەجێکردن نەدات.

بەشی سێیەم

(موڵکداریەتی نەوت و مافەکانی حکومەتی هەریم)

ماددەی سێیەم:

یەکەم: موڵکداریەتی نەوت لە هەرێم دا، بەپێی ئەوەدایە کە لەماددەی (111)ی دەستووری

فیدراڵ دا هاتووه، حكومەتی هەرێم بەشی هەیە لە داهاتەكانی ئەو نەوتەی لە كێڵگەكانی بەرهەمهێن بەدەست دەهێنرێ پێش 2005/8/15 لەگەڵ بەشی گەلی عێراق بەگشتی و ئەم یاسایە و ماددەی (112)ی دەستووری فیدراڵی دەسازێ .

دووەم: حكومەتی هەرێم بەشی هەیە لە داهاتەكانی نەوتی كێڵگەكانی بەرهەمهێن دوای 2005/8/15 بەپێی حوكمەكانی ئەم یاسایە.

سێیەم: حكومەتی هەرێم لەگەڵ حكومەتی فیدراڵی دا بەشداری دەكات لە بەڕێوەبردنی پرۆسەكانی نەوتی تایبەت بە كێڵگەكانی بەرهەمهێن پێش 2005/8/15 لە هەرێم دا بەپێی حوكمی برگەی یەكەم لەماددەی (112)ی دەستووری فیدراڵ دا.

چوارەم: حكومەتی هەرێم سەرپەرشتی كردن و ڕێكخستنی هەموو پرۆسەكانی نەوت دەگرێتە ئەستۆ، بە پێی ماددەی (115) وە بە خۆ گونجاندن لەگەڵ ماددەی (112) لە دەستووری فیدراڵدا، وەزیریش بۆی هەیە لە دوای وەرگرتنی رەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی ڕێگا بەلایەنی سێیەم بدا كە پرۆسەكانی نەوت جێبەجێ بكات لە پێناو زیادكردنی داهاتەكان لە سامانی نەوتی هەرێم دا.

پێنجەم: حكومەتی هەرێم سەرپەرشتی كردن و ڕێكخستنی بە بازار كردنی بەشی هەرێم كە لە نەوتی دەرهێنراو لە پرۆسەكانی نەوت لە خاڵی دابین كردن دا دەگرێتە ئەستۆ، و مافی ئەوەی هەیە مۆڵەتی بە بازار كردنی ئەو بەشەی بە لایەنی سێیەم بدات.

شەشەم: حكومەتی هەرێم بەشەكەی خۆی وەردەگرێت لە هەموو داهاتەكانی كە لە پرۆسەكانی نەوتی بە دەست دەكەوێت بۆ سوودی گەلی هەرێم بە پێی ماددەی پانزدەم لەم یاسایەدا و ماددەی (112) لە دەستووری فیدراڵ دا.

حەوتەم: بۆ هەر كەسێك هەیە لە خاڵی دابین كردنی مافی موڵكداریەتی نەوت بەدەست بێنێت بەشێوەیەكی قەتیسماوی.

ماددەی چوارەم: ئەنجومەنی هەرێمی بەم شێوەیەی خوارەوە پێك دە هێنرێت:-

1 - سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران - سەرۆك.

2- جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران - جێگر.

3 - وەزیری سامانە سروشتییەكان - ئەندام.

4 – وەزیری دارایی وئابووری– ئەندام.
5. – وەزیری پلان دانان– ئەندام.

ماددەی پێنجەم : ئەنجومەنی هەرێمی ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

1– دانانی پرینسیپەکانی گشتی بۆ سیاسەتەکانی نەوت و پلانی بەدواگەران و پە رە پێدانی گێلگەکان لە هەرێم دا لەگەل هەموارکردنیان.
2– پێدانی رەزامەندی بۆ ئەو گرێبەستانەی تایبەت بە پرۆسەکانی نەوتی.
3– دیار کردنی ئاستی بەرهەمهێنان هەرێم دا بەشیوەیەك لەگەل برگەی دووەمی ماددەی (112)ی دەستووری فیدرالی بگونجێت.

بەشی چوارەم
(ئەرکەکانی وەزارەت و وەزیر)

ماددەی شەشەم:وەزارەت یان رێپێدراوەکەی ئەمانە دەگرێتە ئەستۆ:
یەکەم: رێکخستن و سەرپەرشتیکردنی پرۆسەکانی نەوت، بەرپرسیاریەتی وەزارەت ئەمانە دەگرێتەوە، دارشتن ورێکخستنی وچاودێری کردنی سیاسەتی پرۆسەکانی نەوت، سەرباری رێکخستن و پلان دانان و پیادەکردن و سەرپەرشتی کردن و پشکنین و ووردبینی بۆ جێبەجێکردنی هەموو پرۆسەکانی نەوت کە لەلایەن هەموو ئەو کەسانەوە ئەنجام دەدرێت، هەروەها هەموو چالاکیەکانی پەیوەست پێیەوە لەوانەش بەبازارکردنی نەوت.
دووەم: گفتوگۆکردن وئەنجامدانی رێککەوتننامەکان وجێبەجێکردنی هەموو مۆلەتەکان لەوانەش ئەو گرێبەستە نەوتیانەی کە حکومەتی هەرێم ئەنجامی دابێت.

ماددەی حەوتەوم:بەپێی ئەم یاسایە وەزیر دەسەلات و ئەرکەکانی دەگرێتە ئەستۆ، وە ئەونەش دەگرێتەوە کە لەناو مۆلەتەکانیش هاتووە لە پێناو هێنانەدی ئەمانەی خوارەوەیە:
یەکەم: مسۆگەرکردنی بەرێوەبردنی راست و رەوانی سامانەکان نەوتی.
دووەم: کار کردن لە پێناومسۆگەرکردنی پەرەپێدانی پیشەسازی نەوت بەجۆرێك زیانەکانی ژینگە کەم بکاتەوە، و گەشەپێدانی ئابووری بەردەوام مسۆگەر بکات و هانی وەبەرهێنان بدات،

بەجۆرێك پەرەپێدانی پلانە دوورهاوێژەكان بۆ هەرێم لە خۆ بگرێ وە دەبێ هۆشمەندانە و لەگەڵ پێشكەوتووترین شێوازی پیشەسازی نەوتدا كۆك بێت.

دەزگاو چالاكیەكانی پرۆسەی پالاوتن و پاشكۆكانی

ماددەی هەشتەم: وەزارەت ئەمانە دەگریتە ئەستۆ :

یەكەم: ڕێكخستن و سەرپەرشتی كردنی هەموو دەزگاكانی بەكارهاتوو بەشێوەیەكی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ لە پرۆسەكانی نەوت دا، و هەموو ئەوانە دەگرێتەوە كە بەكاردێن لە بەرهەمهێناندا وپالاوتن و گواستنەوە كە هێڵەكانی بۆڕیش ، وێستگەكانی دەمەوانە، وێستگەكانی پاڵدەر، وێستگەكانی پالەپەستۆكارەكان وە هەموو ئەو ئامیرانەی كە پێدەبەسترێتەوە، وەهەروەها دابەش كردن لەوانەش گشت سەنتەر و بینایەكان، بۆ چاككردنی ودۆزینەوە وبەرهەمهێنانی نەوت.

دووەم: ڕێكككخستن و سەرپەرشتی كردنی هەموو پرۆسەكانی نەوتی تایبەت بە پالاوتن و پاشكۆكانی كە پالاوتن و عەمبار كردن و گواستنەوەو دابەشكردنی هەموو بەرهەمی پترۆكیمیاوییەكان دەگرێتەوە.

سێیەم: پیشكەشكردنی ئاسانكاری پێویست بۆ بەكارهێنانی دەزگاكانی لەم ماددەیەدا ئاماژەی پێكراوە بۆ حكومەتی فیدڕاڵی وە بۆ هەموو هەرێمەكان وپارێزگاكانی دیكەی بەرهەمهێن بە پێی ئەم یاسایە بۆ سوودی گەلی عێراق و لەگەڵ سیاسەتی فیدراڵی عێراقیدا بگونجێت كە حكومەتی فیدڕاڵی وحكومەتی هەرێم لەسەری كۆكن.

چوارەم:: دابین كردنی هەر هێڵێك بۆ تۆڕی بۆڕییەكان كە قەبارەی یەدەگی هەیە بۆ هەركەسێك مامەڵەی یاسایی لەگەڵ چالاكییەكانی نەوت لە عێراقدا دەكات، وەزیر بۆی هەیە بەپێی مەرجەكانی كە لە گرێبەستەكەدا هاتووە مۆڵەت بەوجۆرە توانایانە بدات .

هاندانی وەبەرهێنان

ماددەی نۆیەم: وەزارەت ئەمانە دەگرێتە ئەستۆ:

یەكەم: هاندانی كەرتی گشتی و تایبەتی بۆ وەبەرهێنانی پرۆسەكانی نەوت، بۆ مسۆگەركردنی هێنانەدی بەڕێوەبردنێكی كاریگەر بۆ سامانەكانی نەوت لە هەرێم دا، بەجۆرێك بەرزترین داهاتەكانی نەوت لە خۆ بگرێ لە پێناو سوودی گەلی هەرێم وعێراقدا.

دووەم: هاندانی بنیاتنانی دەزگاكانی تازە تایبەت بە پرۆسەكانی پالاوتن و پاشكۆكانی،

لەوانـەش پالأوگـەو هێڵـی بۆڕیـەکان، هـەرکاتێك لـەتوانادابێ لەلایـەن کـەرتی تایبـەت یـان بەهاوبەشی کردنیان.

بەشی پێنجەم

(دامەزراندنی کۆمپانیا گشتییەکان)

کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوە و وەبەرهێنانی نەوت (KEPCO)

ماددەی دەیەم:

یەکەم: کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوە و وەبەرهێنانی نەوت کە کۆمپانیایەکی گشتی خاوەن کەسایەتی مەعنەوییە وە سەربەخۆیە لە رووی دارایی و کارگێڕییەوە.

دووەم: سـەرۆك و ئەنـدامانی ئەنجومـەنی کـارگێڕی لەلایـەن ئەنجومـەنی وەزیرانـەوە دادەمـەزرێن دوای پەسندکردنی لەلایەن زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان، بەمەرجێك دەبێ سەربەخۆ بن لـە وەزارەت دا و پسـپۆڕبن لـە بـواری نـەوت یـان تایبەتمەنـدی دیکـەی هونـەری یـان کارگێڕیـان هەبێ.

سێیەم: مـاوەی دامەزرانـدنی هـەموو ئەنـدامانی ئەنجومـەنی کـارگێڕی بـە(5) پێـنج سـاڵ دیـاری دەکرێت، بە پەسند کردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان نوێ دەکرێتەوە.

چوارەم: کۆمپانیا بە ڕەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی بۆی هەیە:

أ- ڕکابەری کردن لەگەڵ کۆمپانیـای دیکـەوە بـۆ بەدەسـت هێنـانی مۆڵـەتی ڕێپێـدانی تایبـەت بـە کێڵگەکانی ئایندەوە.

ب- ئەنجامـدانی ڕێککەوتننامـەکانی هاوبەشـیکردن و هاوشـێوەکانی لـە ڕێککەوتنـەکانی کارکردن لە هەرێم دا یان لەناوچەکانی دیکەی عێراقدا یان لە دەرەوە.

ج- دامەزراندنی کۆمپانیاکانی بە کارخستنی سەربەخۆی بێت و بە موڵکداریـەتی خـۆی بێت تایبەت بە پڕۆسەکانی نەوت کە پەیوەستە بەکێڵگەکانی ئایندەدا.

پێنجـەم: ئەنجومـەنی وەزیـران بـۆی هەیـە بـە پەسـندکردنی زۆرینـەی ڕەهـای ئەنـدامانی پەرلـەمان کۆمپانیاکە بکاتە کۆمپانیای پشکدار، پشکەکانی بخرێتە بەرچاوی هاوڵاتیانی عێراق.

کۆمپانیای کوردستانی نیشتمانی نەوت (KNOC)

ماددەی یازدەم:

یەکەم: کۆمپانیای کوردستانی نیشتمانی نەوت دادەمەزرێ، کە کۆمپانیایەکی گشتی، خاوەن کەسایەتی مەعنەوییە وە سەربەخۆیە لەبواری کارگێڕی و داراییەوە.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دادەمەزرێن دوای پەسند کردنی لەلایەن زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان، بە مەرجێك دەبێ لە وەزارەت سەربەخۆ بن، پسپۆڕبن لە بواری نەوت یان تایبەتمەندی دیکەی هونەری و کارگێڕیان هەبێ.

سێیەم:ماوەی دامەزراندنی هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی بە (5) پێنج ساڵ دیاری دەکرێت، بە پەسندکردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان دەتوانرێ نوێ بکرێتەوە.

چوارەم: بەڕەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی کۆمپانیا بۆی هەیە :

1- ڕکابەری لەگەڵ کۆمپانیاکانی دیکە بکات بۆ بەدەست هێنانی مۆڵەتی تایبەت بەبەڕێوەبردنی کێڵگەکانی ئێستا.

2-ئەنجامدانی ڕێکەوتننامەی هاوبەشیکردن لەگەڵ کۆمپانیا جیهانیەکانی نەوت کە شارەزاییان هەیە و ناودەنگیان باشە لە پرۆسەکانی نەوت دا، بۆ بەهێزکردنی بەرهەمهێنانی کێڵگەکانی ئێستا بۆ بەدەست هێنانی پتری داهاتەکان بە خێرایی.

3- ڕکابەری کردن بۆ بەدەستهێنانی مۆڵەتی تایبەت بە کێڵگەکانی ئایندە و هەریەکەو بەپێی دۆخی تایبەتی خۆی.

کۆمپانیای کوردستان بۆ بە بازارکردنی نەوت (KOMO)

ماددەی دوازدەم:

یەکەم: کۆمپانیای کوردستان بۆ بە بازارکردنی نەوت دادەمەزرێ، وەکو کۆمپانیایەکی گشتی خاوەن کەسایەتی مەعنەوییە وە سەربەخۆیە لە بواری دارایی و کارگێڕیەوە.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دادەمەزرێن و دوای پەسند کردنی لەلایەن زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان، بە مەرجێك دەبێ لە وەزارەت سەربەخۆ بن، پسپۆڕبن لە بواری نەوت یان تایبەتمەندی دیکەی هونەری و کارگێڕیان هەبێ.

سێیەم: ماوەی دامەزراندنی هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی بە (5) پێنج ساڵ دیاری دەکرێن، بە پەسندکردنی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان دەتوانرێ نوێ بکرێتەوە.

چوارەم: کۆمپانیاهەلدەستێت بە بازارکردن یان ڕێکخستنی بە بازارکردنی نەوتی کە لە پڕۆسەکانی نەوتی بەدیهاتووە، وە بۆی هەیە هەڵبستێت بە بازارکردنی بەشی بەڵێندەر لەم نەوتە بەپێی ڕێککەوتن لەگەلیان بەگویرەی گرێبەستی بەشداری کردنی بەرهەم .

کۆمپانیای کوردستان بۆ پڕۆسەکانی پالأوتن و پاشکۆکانی (KODO)

ماددەی سێزدەم:

یەکەم: کۆمپانیای کوردستان بۆ پڕۆسەکانی پالأوتن و پاشکۆکانی دادەمەزرێ، وەکو کۆمپانیایەکی گشتی خاوەن کەسایەتی مەعنەوییە وە سەربەخۆیە لە بواری دارایی و کارگێڕیەوە.

دووەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیران دوای پەسند کردنی بە زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان دادەمەزرێ، وسەربەخۆ دەبن لە وەزارەت، دەبێ پسپۆڕی نەوت بن یان تایبەتمەندیەکانی دیکەی هونەری و کارگێڕی گونجاویان هەبێ.

سێیەم: ماوەی دامەزراندنی هەموو ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی بە (5) پێنج ساڵ دیاری دەکرێت، بەپەسند کردنی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان دەکرێ نوێ بکرێتەوە.

چوارەم: کۆمپانیای (KODO) ئەمانە ئەنجام دەدات:

1- بەڕێوەبردنی هەموو دەزگاکانی میری تایبەت بە پڕۆسەکانی نەوت بەپێی برگەی یەکەم لە ماددەی هەشتەمی ئەم یاسایە وە کاردەکات بۆ دابین کردنی ئەم جۆرە دەزگایانە لەوانەش تۆڕە سەرەکییەکانی هێڵی بۆڕییەکان بۆ هەر دامەزراویك پەیوەندی هەبێت بە کەرتی گشتی و تایبەتیەوە کە لە هەرێمدا کاردەکەن.

2- ڕکابەریکردن لەگەڵ کۆمپانیاکانی دیکەوە بۆ بەدەست هێنانی مۆڵەتەکان دوای ڕەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی ، وە مافی ئەوەی هەیە هەلبستێت بە کارەکانی بەگەڕخستنی تایبەت بە پڕۆسەکانی نەوتی وە ڕێککەوتنەکانی هاوبەشی کردن یان گرێبەستنی هاوشێوەی ئەنجام بدات ، چ لە هەرێم بێت و یان لە هەرێمەکان و پارێزگاکانی تردا.

3- بە هاوبەشی کردن لەگەڵ کۆمپانیا نەوتیەکانی جیهان یان لەگەڵ کەرتی تایبەت لە پڕۆسەکانی نەوتی تازەو بە ڕەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی.

4- بەڕێگەدان بەلایەنی سێیەم بۆ بەڕێوەبردنی هەریەکێك لە دەزگاکانی و بە ڕەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی.

ڕێکخستنی کۆمپانیا گشتیەکان

ماددەی چواردەم:

یەکەم: وەزارەت ڕێکخستنی ئەم دەزگایانەی خوارەوە لە ئەستۆ دەگرێ:

1- کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوە و بەرهەمهێنان (KEPCO).

2- کۆمپانیای کوردستانی نیشتمانی نەوت (KNOC).

3- کۆمپانیای کوردستان بۆ هەناردنی نەوت (KOMO).

4- کۆمپانیای کوردستان بۆ پرۆسەکانی پاڵاوتن و پاشکۆکانی (KODO).

دووەم: بۆ ئەنجومەنی کارگێڕی هەر کۆمپانیایەکی ئاماژە بۆکراو لە بڕگەی/ یەکەمی ئەم ماددەیە، پەیڕەوێکی تایبەت بەخۆی دەربکات، کە هەیکەل و ڕێکخستن و دەسەڵاتەکانی چۆنیەتی جێبەجێ کردنی ئەرکەکانی لە خۆی بگرێ.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە پێشنیاری دامەزراندنی کۆمپانیای دیکە بکات بۆ دۆزینەوە و پەرەپێدان و بەرهەمهێنانی نەوت وپاڵاوتن، هەروەها خزمەتگوزاریەکانی کڕین و دابین کردن بۆ ئاسانکردنی بەڕێوەبردنی پرۆسەکانی نەوت بە شێوەیەکی کاریگەر.

بەشی شەشەم

(بەڕێوەبردنی داهات و بەشە تایبەتیەکان)

سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان(KOTO)

ماددەی پازدەم:

یەکەم: سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان دادەنرێ، وکەسایەتی مەعنەوی هەیە وە سەربەخۆیە لە بواری دارایی وکارگێڕی .

دووەم: سەرۆك ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دوای پەسندکردنی لەلایەن زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی پەرلەمان دادەمەزرێن، بە مەرجێك دەسەڵات و بەرپرسیاریەتیان بە یاسا دیاری بکرێت.

سێیەم: پێویستە وەزارەت هەموو زانیاریە داراییە پێویستەکانی پەیوەست بە مۆڵەتەکان و گرێبەستەکان بە سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان (KOTO) بدات.

چوارەم: بەپێی حوکمەکانی هەر دوو ماددەی (112) ، (115) ی دەستووری فیدراڵی و بەپێی حوکمەکانی کە لەم یاسایە دا هاتووە، سندوق داهاتە بە دەست هاتووەکانی لە پڕۆسەکانی نەوتی تایبەت بە کێڵگەکانی ئێستاو ئاینده لەجیاتی گەلی هەرێم وەردەگرێت.

پێنجەم: تاوەکو مەرجەکانی ئاماژەیان بۆ کراوە کە لە ماددەی نۆزدەمی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکرێن، سندوقەکە دوو حیسابی بە دەستەوە دەگرێ: یەکەمیان داهاتە بەدەست هاتووەکان لە پڕۆسەکانی نەوتی تایبەتن بە کێڵگەکانی ئیستا (حیسابی کێڵگەکانی ئێستا)، هی دیکە داهاتەکانی بەدەست هاتوو لە پڕۆسەکانی نەوتی تایبەتن بە کێڵگەکانی ئاینده (حیسابی کێڵگەکانی ئاینده)، هەردوو حیساب بەشێك لە داهاتی گشتی هەرێم پێکدێنن و دەکەوێتە ژێر چاودێری پەرلەمان.

شەشەم: حیسابی کێڵگەکانی ئێستاو حیسابی کێڵگەکانی ئاینده بۆ وردبینی سەربەخۆ ملکەچ دەبن، وە سەیرکردنی بۆ هاوولاتیان ڕەوایە. سندوقەکە بەرپرسیاریەتی خۆی بەپێی پرەنسیپ و پێوانەی تایبەتی بەدەستپێشخەری شەفافیەت لە پیشەسازیەکانی دەرهاتوو ئەنجام دەدات کە لە سەرچاوەی Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) ئاداری 2005 داهاتووە.

ماددەی شازدەم:

ئەرکی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان بەپێی یاسا ڕێکدەخرێ، بەمەبەستی بەڕێوەبردنی ئەو داهاتانە و دابەشکردنیان بەپێی نوێترین پێوانەکانی نێو دەوڵەتی تایبەت بە شەفافیەت و بەرپرسیاریەتی.

ماددەی حەڤدەم:

کارەکانی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان لە ژێر چاودێری پەرلەمان دەبێت.

بەشی حەوتەم

(هاوکاری کردنی حکومەتی فیدراڵی)

ماددەی هەژدەم:

بەپێی مەرجەکانی لە ماددەی نۆزدەم ئەم یاسایە دا هاتووە حکومەتی هەرێم ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم: ڕێککەوتن لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی بۆ بەڕێوەبردنی نەوت و گازی دەرهێنراو لەکێڵگەکانی ئێستای هەرێم دا وە بە شێوەیەکی هاوبەشدا.

دووەم: هاوکاری کردن لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی بۆ دانانی سیاسەتی ستراتیژی لە پێناو

پەرەپێدانی سامانی نەوت و گاز لە هەرێم دا وهاوسەنگ بێت لەگەڵ چالاکیەکانی نەوتی دیکەوە لە ولاتدا بە جۆرێك بەرزترین سوودی بۆ گەلی عێراق بێتە دی، بە پشت بەستن بەتازەترین تەکنەلۆژیاو پرەنسیپەکانی بازاڕو هاندانی وەبەرهێنان بەپێی ماددەی (112)ی دەستووری فیدراڵی.

سێیەم: هاوکاری کردن لەگەڵ (ئەنجومەنی فیدراڵی نەوت و گاز) کە بەپێی ڕککەوتنێك لەگەڵ حکومەتی هەرێمدا دادەمەزرێ بۆ ئەوەی گرێبەستەکان ئەنجام بدرێن وە پێوانەکان ونموونەکانی گرێبەستەکان و مەرجەکانی بازرگانی دابڕێژرێت بۆ گفتوکو کردن لەگەل ئەو بەلێندەرانەی کە لە عێراقدا کاردەکەن.

چوارەم: ڕەزامەندی نواندن لەسەر دانانی هەموو داهاتەکانی لە پرۆسەکانی نەوت لە هەرێم دا بە دەست دەهێندرێن لە سندوقی گشتی داهاتە نەوتیەکانی تایبەت بە عێراقدا.

ماددەی نۆزدەم:

بنەمای هاوکاری وڕێککەوتن کە لەماددەی هەژدەمی ئەم یاسایە ئامارژەی بۆ کراوە بە پێی ئەم مەرجانەی خوارەوە دەبێ:-

یەکەم: دانانی هەموو داهاتە نەوتیەکان لە هەموو عێراقدا بە دەست دەهێندرێ بە سندوقی گشتی داهاتە نەوتیەکان، بەمەرجێك لەلایەن دەستەیەکی هاوبەش و بەپێی ماددەکانی (106، 112، 121) لە دەستووری فیدراڵی دا بەڕێوە ببری و حیسابی ئەو سندوقە لە بانکێکی جیهانی بەناوبانگ هەڵگیرێ و حیسابێکی تایبەتی بەناوی سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان بکرێتەوە، مانگانە بەشی هەرێمی کە لەسەری ڕێککەوتوون لێی دابنرێت، بۆ ئەوەی بکەوێتە ژێر دەسەلاتی ڕەهای حکومەتی هەرێم بەجۆرێك بە یاسایکی فیدراڵی بە ڕێککەوتن لەگەڵ حکومەتی هەرێم ڕێکبخرێ.

دووەم: پێویستە سەرلەنوێ هەیکەلی پیشەسازی نەوت لە عێراقدا دابڕێژرێتەوە بۆ ئەوەی ڕۆڵێکی گونجاوی کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی عێراقی مسۆگەر بکرێت و هاندانی وەبەرهێنانی تایبەت بکرێت بە جۆرێك لەگەڵ حوکمەکانی برگەی دووەم لە ماددەی (112)ی دەستووری فیدراڵی بگونجێت، بەجۆریك بەرزترین سوودی بۆ گەلی عێراق بە زووترین کات، ئەنجام بدات.

سێیەم: کێڵگەکانی ئێستا لەلایەن حکومەتی هەرێم و حکومەتی فیدراڵیەوە بەیەکەوە بەڕێوە دەبرێ، بە جۆرێك حکومەتی هەرێم نوێنەرایەتیەکی گونجاویان لە ئەنجومەنی فیدراڵی نەوت و گازدا هەبێ و دەبێ هاوبەش بێ لەبەڕێوەبردنی کۆمپانیای نەوتی نیشتمانی عێراقی بە جۆرێك لەگەڵ ماددەی (105)ی دەستووری فیدراڵی دا بگونجێت.

چوارەم: پێویستە حکومەتی فیدراڵی، هیچ پرۆسەیەکی نەوتی تازە لەو ناوچانەی کە ناکۆکی لەسەر هەیە ئەنجام نەدات بەپێی ڕەزامەندی حکومەتی هەرێم، تاوەکو ڕیفراندۆمی گشتی بەپێی ماددەی (140)ی دەستووری فیدراڵی ساز دەکرێ .

پێنجەم: هەر چالاکیەك بە پێچەوانەی بڕگەی چوارەمی ئەم ماددەیە تایبەت بەپرۆسەکانی نەوت لەناوچەکانی ناکۆکی لەسەر هەیە ئەوەی بڕیاری گەڕاندنەوەی بۆ سەر هەرێم پێدراوە بەپێی ماددەی 140 لەدەستووری فیدڕالی دا ، مامەڵە لەگەڵ ئەو چالاکیانەدا لەبەر ڕۆشنایی حوکمەکانی ئەم یاسایەو ماددەی (112) یەکەمودووەم لەدەستووری فیدڕالی دا دەکرێ.

ماددەی بیستەم:

تاوەکو مەرجەکانی لە ماددەی نۆزدەمی ئەم یاسایە دا بەتەواوەتی جێبەجێدەکرێ، حکومەتی هەرێم مافەکانی بەپێ‌ی ماددەکانی 112، 115و بڕگەی سێیەم لە ماددەی (121)ی دەستووری فیدڕالی دا بەڕێوەدەبات، داهاتەکان لەلایەن سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتیەکان بەپێ‌ی ماددەی پازدە ئەم یاسایە وەردەگیرێ.

بەشی هەشتەم
(مۆڵەتەکان)

دابەشکردنی زەوی‌و زار بۆ چەند پارچەیەك

ماددەی بیست ویەك:

بۆ مەبەستی ئەم یاسایە هەرێم دابەش دەکرێت یان هەندێ لەبەشەکانی بۆ چەند پارچەیەك لەزەوی، وهەرپارچەیەك بە سیستەمی ئەحداسیاتی چوارجای جیهانی (UTM) Universal Transverse Mercator وسیستەمی ئەحداسیاتی گۆیی (جوگرافی) دیاریدەکرێت.

مۆڵەتی بەدواگەران

ماددەی بیست‌ودوو:

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە لە دوای ڕەزامەندی ئەنجوومەنی هەرێمی مۆڵەتی بەدواگەران بۆ ناوچەیەکی دیاریکراو وە بۆ ماوەیکی دیاریکراو بۆ کەسێك یان کۆمەڵێ کەس بدات.

دووەم:

1- هەڵگری مۆڵەتی بەدواگەران مافی ئەوەی هەیە ڕووپێوکردنی جیۆلۆجی و جیۆفیزیایی و جیۆکیمیاویی ئەنجام بدات و هەروەها ڕووپێوکردنی جیوتەکتیکی لە چوارچێوەی ناوچە یکی دیاریکراو وە بۆ ماوەیکی دیاریکراو .

2- پێویستە کەسی ڕێپێدراوی خاوەن مۆڵەت ، کە ڕاپۆرتەکانی دەربارەی ئەو پێشکەوتنەی لە بەدواگەران بەدەستی هێناوە و ئەنجامەکانی پێشکەش بکات، لەگەڵ پاراستنی نهێنی ئەو زانیاریانە.

3- مۆڵەتی بەدواگەران مافی هەڵکەندن و هەر تایبەتکاریەکی زێدەی دیکە بە هەڵگرەکەی نادات بۆ ئەوەی ببێتتە گرێبەستێکی نەوتی.

سێیەم:

1- هەڵگری مۆڵەتی بەدواگەران بۆی هەیە کوتایی بە مۆڵەتەکەی بهێنێ، بە مەرجێك بە نووسراو ئاگاداریەك پێشکەش بە وەزیر بکات دوای ئەوەی ئەو کەسە ڕێپێدراوە هەموو پابەندیەکانی لە چوارچێوەی مۆڵەتەکە جێبەجێ کردبێت.

2- وەزیر بۆی هەیە لە دوای ڕەزامەندی ئەنجوومەنی هەرێمی مۆڵەتەکە هەڵبووەشێنێتەوە دوای ئەوەی بە نوسراوئاگاداریەك ئاراستە هەڵگرەکەی بکات، ئەگەر بە مەرجەکانی مۆڵەتی بەدواگەران پابەند نەبوو بێت.

ماددەی بیست وسێ:

نابێ مۆڵەت بدرێت بە ناوچەیەك کە لەژێر گرێ بەستی نەوتی یان مۆڵەتی بەدواگەران دابێ، ئەگەر ئەو مۆڵەتە لەگەڵ مافەکانی کەسی ڕێپێدراو ناکوك بێت.

دۆزینەوەو پەرەپێدان

ماددەی بیست وچوار:

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە لە دوای ڕەزامەندی ئەنجوومەنی هەرێمی گرێبەستێکی نەوت بۆ دۆزینەوەو پەرەپێدانی ناوچەیەکی دیاری کراو ئەنجام بدات لەگەڵ کەسێك یان چەند کەسێك بەمەرجێك ئەو کەسانە ڕێککەوتننامەی بەگەڕخستنی هاوبەش ئەنجام بدات بەپێی ماددەی سی یەم لەم یاسایە دا، وە لەلایەن وەزیرەوە پەسەند کرابێت، و دەکرێ کەسێك یان کەسەکان، کۆمپانیای تایبەتی لە هەرێم دا یان لە ناوچەکانی دیکەی عێراقدا یان کۆمپانیای بیانی بچێتە پاڵیانەوە.

دووەم: گرێبەستنی نەوت پشت بە گرێبەستنی بەشدار کردنی بەرهەمهێنانەوە ببەستێ یان گرێبەستی دیکە کە وەزیر وایدادەنێ داهاتی پتر بۆ گەلی هەرێم بەدەست دێنن و لە ماوەی گونجاودا بەپێی ئەوەی لە بەشی دەیەمی ئەم یاسایە دا هاتووە.

سێیەم: بۆ ئەوەی کەسەکە لێهاتوو بێ بۆ ئەنجامدانی گرێبەستی نەوت پێویستە:

1- توانای دارایی و زانیاری و توانایی و تەکنۆلۆژیایی هەبێ بۆ ئەوەی بتوانی پرۆسەکانی نەوت لە ناوچەی گرێبەستەکە ئەنجام بدات، شارەزایی باشی بەدەست هێنابێت لەمیانەی جێبەجێ کردنی پرۆسەکانی نەوتی هاوشێوە وە بەڵگەی پشت پێ بەستووی بۆ سەلماندنی ئەوەش پێشکەش بکات.

2- پابەند بوون بە هاوڵاتیەتی و هاوبەرپرسیاریەتی باش و پابەندبوون بە (10) دە لە پرەنسیپیەکانی بەڵگەنامەی جیهانی نەتەوەیەکگرتووەکان لە 2000/7/26 دەرکراوە (The ten principles of the global com pact launched by the united nations on 26 JULY2000)

چوارەم:

1- گرێبەستنی نەوت مافێکی تایبەتی بۆ بەڵێندەر فەراهەم دەکات بۆ بەڕێوەبردنی پرۆسەکانی نەوت لە ناوچەی گرێ بەستەکە دا لەگەڵ سەرپێچی نەکردن لە ماددەی بیست وپێنجی ئەم یاسایە.

2- گرێ بەستنی نەوت، نەوتی خاو و گازی سروشتی و نەوتە خاوەکانی دیکە دەگرێتەوە.

پێنجەم: پێویستە بەلێندەر :

1-لەمیانەی (48)چل و هەشت کاتژمێردا لە حالەتی دۆزینەوەی نەوت لە ناوچەی گرێبەستەکەدا، ئاگاداریەکی نووسراو ئاراستەی وەزیر بکات.

2- زانیاریەکانی تایبەت بە دۆزینەوەی نەوت بەو شێوازەی کەلە پیشەسازیەکانی نەوتدا پەیرەودەکرێت پێشکەشی وەزیری بکات.

شەشەم: گرێبەستی نەوت بەڵێندەر پابەند دەکات بە تەواوکردنی پرۆسەکانی نەوت بەپێی پرۆگرامەکانی کارو پلان و بودجەی پەسندکراو لەلایەن وەزیرەوە یان وەکو لە گرێبەستەکەدا هاتووە.

مۆڵەتی ڕێپێدان

ماددەی بیست وپێنج:

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە لە دوای ڕەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی مۆڵەتی ڕێبپێدان بە کەسێك یان کۆمەڵە کەسێك بدات کە تایبەتە بە ناوچەیەکی دیاریکراو لەپێناو :

1–دامەزراندن و دانان و بەکارخستنی دەزگاکان و مەکینەو کەرستەکان.

2– جێبەجێ کارەکانی دیکە.

دووەم:

1– هەڵگری مۆڵەت بۆی هەیە کوتایی بە مۆڵەتەکەی بهێنێ بەمەرجێك بەنوسراو ئاگاداریکی پێشکەش بە وەزارەت بکات تێیدا روونی بکاتەوە کە ئەو هەموو پابەندییەکانی جێبەجێ کردووە، وە بروانامەی لەسەر جێ بەجێ کردنی کاری وەرگرتبێت .

2– ئەگەر هەڵگری مۆڵەت بە مەرجەکانی پابەند نەبێ، وەزیر بۆی هەیە دوای ئەوەی بە نوسراو ئاگادار کردنەوەیەکی ئاراستە دەکات مۆڵەتەکەی هەڵبووەشێنتەوە.

3– وەزیر بە نوسراوئاگاداریەکی تایبەت بە پابەند نەبوون یان کوتایی هێنانی مۆڵەت ئاراستەی هەر کەسێکی ڕێپێدراو دەکات کە دەتوانێ پرۆسەکانی نەوت لە نێو رووبەری پێیدراو بە پێی مۆڵەتەکەی جێبەجێ بکات.

سێیەم: وەزیر ئاگاداریەك ئاراستەی هەڵگری مۆڵەتەکان یان ئەو کەسانەی ڕێپێدراوی دیکەن کەلە نێو ئەو رووبەرەی پێیان دراوە دەکات، دەربارەی هەماهەنگی پرۆسەکانی نەوتی تایبەت بەخۆیان.

چوارەم: گرێبەستی نەوت یان مۆڵەتی ڕێپێدان بۆ خەڵکانی دیکە، دابین کردنی پێداویستەکانیان لە ناوچەی گرێبەستە مسوگەر دەکات بەمەرج وتایبەتمەندی شیاودا.

بانگێشەو بەخشینەکان

ماددەی بیست و شەش:

یەکەم:

1– وەزیر بەڕاگەیاندنێکی گشتییەوە بانگێشە دەکات بۆ پێشکەشکردنی داواکاریەکانی مۆڵەت.

2– وەزیر شێوازی گفتوگۆی ڕاستەوخۆ بۆ پێدانی مۆڵەتەکان هەڵدەبژێرێ ئەگەر بەرژەوەندی گشتی ئەوە بخوازێ.

دووەم:

1– لە داوایەکەدا ناوچەی گرێبەستو، کارە پێشنیارکراوەکان و پێوانەکانی کە پشتی پێدەبەسترێت لە پێشکەشکردنی داواکارییەکان دیاریدەکرێت، هەروەها ڕەسمەکانی کە لەگەڵ

داواییەکە دەدرێ دیاریدەکرێت و ڕێگا و ڕێکەوتی پێشکەشکردنی داوایەکە روون دەکرێتەوە.
2- وەزارەت پابەندنییە بە پێدانی مۆڵەت بۆ ئەو کەسانەی کە داواکاریان پێشکەشکردووە، ئەگەر دەقی داواییەکە پێچەوانەی ئەوە نەبێ.
سێیەم: دەبێ داواکردنی مۆڵەت بەم مەرجانەی خوارەوە پابەند بێ:.
1- دابینکردنی ساغ و سەلامەتی وتەندروستی گشتی وروخسارکردنی بارودۆخێکی گونجا و بۆ ئەو کەسانەی لە پڕۆسەکانی نەوت کاردەکەن وەهەروەها بۆ هەموو ئەوانەی پەیوەندییان پێیەوە هەیە.
2- پاراستنی ژینگەو خۆپاراستن لە پیسبوون و کەمکردنەوەو چارەسەرکردنی و خۆپاراستن لەهەر زیانێکی ژینگە کە لە ئەنجامی پڕۆسەکانی نەوتە وە دێتە ئاراوە.
3- هاوڵاتیانی هەرێم وناوچەکانی دیکەی عێراق بەرتربن بۆ ڕاهێنان و دامەزراندن لە پڕۆسەکانی نەوتی دا.
4- هاوڵاتیانی هەرێم و ناوچەکانی دیکەی عێراق بەرتربن بۆ فەراهەمکردنی کالاو خزمەتگوزاریەکان.
چوارەم: وەزارەت هیچ مۆڵەتێکی تایبەتی بەناوچەیەك نادات، تەنیا دوای لەبەرچاوگرتنی هەموو داواکارییەکانی پێشکەشکراون و کە بەدەنگەوە هاتوون وبەداوایەکەوە پابەندبوون.

بەشی نۆیەم
(مافەکان و پابەندییەکانی کەسی ڕێپێدراو)

ماددەی بیست و حەوت:
یەکەم: نەوت بەپێی ئەمانەی خوارەوە بەرهەمدەهێنرێ:-
1- گرتنەبەری باشترین شێواز بۆ مسۆگەرکردنی بەرزترین ڕادەی بەرهەمهێنانی نەوت لەیەك پێکهاتەو یان بەیکەوە لە چەند پێکهاتەیەك.
2- پێویستە بەپێی باشترین شێوازەکانی لە پیشەسازیەکانی نەوتدا بێت و پەیرەوکردنی پرەنسیپەکانی ئابووری پشت پێ بەستراو وەکو لە ماددەی سی وحەوتەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.
3- زێدەڕۆیی لەبەکارهێنانی نەوت و ووزە لە حەشارگەیەکەوە قەدەغە بکرێ.
دووەم: کەسانی ڕێپێدراو پابەندن بەهەڵسەنگاندنی بەردەوامی ستراتیژیەتی بەرهەمهێنانی نەوت و، پەیرەوکردنی چارەسەرکردنی تەکنیکی هەنگاوەکانی پێویست لە پێناو هێنانەدی ئەو

ئامانجانەی لەبڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە.

ماددەی بیست و هەشت:

یەکەم: بوونی مۆڵەتەکانی نەوتی بەرکار لەناوچەکەی گرێبەست دا فەراهەمکردنی مۆڵەتی دیکە قەدەغەناکات بۆ دۆزینەو وگەڕان بەدوای سامانی سروشتی دیکەی جگە لە نەوت بەمەرجێك ئەو چالاکیانە کۆسپ نەخاتە بەردەم کاری دروستی پرۆسەکانی نەوت و بایەخپێدانی.

دووەم: ئەگەر ماف و پابەندیەکانی هەڵگری مۆڵەتەکانی لەبڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە ناکۆك بوو،ئەنجوومەنی هەرێمی بۆی هەیە لایەنی باشتر پێشبخات لە ژێر ڕۆشنایی مەرجی دیاریکراو بەپێی ڕێنماییەکانی لێیەوە دەردەچن دەستنیشان بکرێ بەبێ ئەوەی قەرەبۆکانی لایەنەکەی دیکەوە فەراموش بکات کە لە ئەنجامی ئەوەوە سەری هەڵدەدات .

ماددەی بیست و نۆ:

یەکەم:

1- کەسی ڕێپێدراوی هەڵگری مۆڵەت مافی بەکارهێنانی ئەمانەی خوارەوەی نیە:-

أ- هەر موڵکێکی گشتی بەبێ ڕەزامەندی لایەنەکانی پەیوەندیدار.

ب- هەر موڵکێکی تایبەت بە حکومەتی هەرێم بەبێ ڕەزامەندی لایەنەکانی پەیوەندیدار.

ج- هەر موڵکێکی تایبەتی بەبێ قەرەبووکردنەوەیەکی باش بۆ خاوەنەکەی.

2- مولکدار دەتوانێ مۆلکە جێگیرەکانی لەناوچەی مۆڵەت پێدراو بەکار بهێنێ بەمەرجێك تێکەلاوی لەگەل پرۆسەکانی نەوتی روو نەدات.

3- مۆڵەت چۆنیەتی بەکارهێنانی دامەزراوەکانی گشتی وسەرچاوە سروشتییەکان دیار دەکات، لەوانەش دار و چەولم وبەرد و ئاو.

4 - مۆڵەت کەسی ڕێپێدراو لە پابەندیەکانی لەبەرامبەر پەیرەو ویاساکانی بەرکار لە هەرێمدا نابورێ، تەنیا دوای وەرگرتنی ڕەزامەندیەکانی لایەنەکانی پەیوەندیدار سەبارەت بەوەوە.

دووەم:

1- دەبێ کەسی ڕێپێدراو قەرەبووی دادپەروەرانەو هۆشمەندانە لەکاتی پرۆسەکانی نەوت دا بکاتەوە، ئەگەر:.

أ- هەلس وکەوتی خراپی لەگەڵ موڵکەکانی خەڵکی دیکە کردو بووە هۆی زیان پێگەیاندنی.

ب- دەستدرێژیکردنی بەئەنقەست بۆ سەرچالاکییە ڕپێدراوەکان.

2- ئەگەر بەهای قازانجەکانی لە مۆڵەتەکەدا بەدەست هاتوون زیادی کرد، لەئەنجامی

ئەنجامدانی دەستپێژەی کە لە بڕگەی دووەمی (1)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، ئەو قەرەبۆیەی کە پێویستە لەلایەن کەسی ڕێپێدراوەوە بدرێ، نابێ لەبڕی زیانەکە کەمتر بێت.

سێیەم: قەرەبووی دادپەروەرانەو شیاو بەپێی ئەم ماددەیە لەلایەن وەزارەتەوە دەخەملێندرێ، دوای بینینی هەموو ناڕەزاییەکانی لەلایەن هەموو لایەنەکانی پەیوەندیدارەوە پێشکەشکراون، کەسی ڕێپێدراو مافی ئەوەی هەیە داوای ناوبژیوان بکات بەپێی بەندەکانی ناوبژیوانی، هەروەها ئەو کەسەی زیانی پێدەگات مافی ئەوەی هەیە پەنا بۆدادگای تایبەتمەند ببات لە هەرێم دا بۆ ناڕەزایی دەربرین لەسەر بڕیارەکانی قەرەبووکردن.

ماددەی سییەم:

لەدەقی مۆڵەتەکەدا هاتووە کە وەزیر ڕەزامەندی پێدان لە ئەستۆبکرێت کە بدات یان لە وانەی خوارەوە ئاگادار بکرێتەوە:

یەکەم: ڕێککەوتننامەکانی بەکارخستنی هاوبەشی و هەناردنە دەرەوەو ڕێکەوتنەکانی دیکەی تایبەت بەپرۆسەکانی نەوت جگەلە هەر گۆڕانکاریەکی ئەم ڕێکەوتننامانە.

دووەم: هەر گۆڕانکاریەکی بۆ کونترول کردنی کەسی ڕێپێدارو .

سێیەم: هەر ڕێپێدانێك چ گواستنەوە یان گۆڕینەوە، ڕەوانەکردن، نوێکردنەوەو لەیەکدانو بارمتەو هەر ڕەفتارێکی یاسایی دیکەی تایبەت بە مۆڵەتەکە.

ماددەی سی ویەك:

ئەگەر لە مۆڵەتەکەدا لە کەسێك زیاتر هەبوو جگە لەکەسی ڕێپێدارو پابەندیو بەپرسیاریەتیەکانی هەموویان هاوبەرپرسیاریەتیە و هاوشانە لەچوارچێوەی مۆڵەتەکەدا چ بەشێوەیەکی هاوبەش یان تاك بێت.

ماددەی سی ودوو:

یەکەم: هەرێم مافی ئەوەی هەیە خاوەنداریەتی هەموو بەیاناتو زانیاریەکان بکات، چ سەرەتایی و تێکەڵاو، چارەسەر لێکدانەوەیە یان شرۆڤەکردنی تایبەت بەنەوتو پرۆسەکانی نەوت لە هەرێم دا.

دووەم: لەگەڵ سەرپێچی نەکردن لە بڕگەی یەکەم لەم ماددەیەدا کەسانی ڕێپێدراوەکان دەتوانن ڕووپەرێك لە بەیاناتو زانیاریەکانی لە میانەی مۆڵەتەکەدا بەدەست هاتووە، بەکاری بێنیت بە مبەستی مۆڵەتەکە و بەشێك یان هەمووی وەکو لە مۆڵەتەکەدا هاتووە بەبێ ئەوەی مافی بەخاوەنبوونی ئەو بەیاناتانەی هەبێت لە کاتی هەڵوەشانەوەی مۆڵەتەکەدا.

سێیەم:
ڕەوانە کردنی بەیانات و زانیاریەکانی بۆ دەرەوە کە لە ماوەی پڕۆسەکانی نەوت بەدەستهاتوون، بەشێوەیەکی ئازاد لەلایەن کەسانی ڕێپێدراوەوە دوای ڕەزامەندی وەزیر، بەمەرجێك لەکاتی داواکردندا دانەیەکی ئەسڵی لە هەموو بەیانات و زانیاریە ئەلیکترۆنیەکان بە وەزیر بدرێ یان حاڵەتی کاکلەیی یان بەردەلانی و شلەمەنی فیزیکییەکان یان بەبەشێکیان کە بەکاردەهێنرێ و لە هەرێم دا بهێڵدرێتەوە.

ماددەی سی و سێی:
پشکێنەری گشتی لە وەزارەت چاودێریکردنی کەسی ڕێپێدراو دەگرێتە ئەستۆ، کەسی ڕێپێدراویش دەبێ هەموو تۆمارەکانی لەلایەتی پێشکەشی بکات بۆ مەبەستی وردبینیکردن ئەگەر پێویستی کرد.

ماددەی سی وچوار:
یەکەم:
أ- وەزیر بۆی هەیە مۆڵەتەکە هەڵوەشێنێتەوە بەپێی مەرجەکانی تێیدا هاتووە وە ئاگاداری ئەنجوومەنی هەرێمی بکاتەوە .
ب- هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەت مافەکان و پابەندییەکانی لە مۆڵەتەکەدا هاتووە ناگۆرێت کە تایبەتە بە قۆناغی دوای تەواوبوونی ماوەی مۆڵەتەکە.
دووەم: ئەگەر مۆڵەتە دیاریکراوەکە بەپێ کەسێکی ڕێپێدارو درابێت وبارودۆخێك یان سەر لێشێوێنیك دروست بوو، بۆی هەیە وەزارەت هانبدات بۆ هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتەکە، بۆ وەزیر هەیە مۆڵەتەکە هەڵوەشێنێتەوە یان مۆڵەتی ئەو کەسانەی هەڵیان کردووە یان کارێکیان کردبێ بوویێتە هۆی دروست بوونی ئەو بارودۆخە هەڵوەشێنێتەوە بە مەرجی کەسە ڕێپێدراوەکانی دیکەش بەو مەسەلەیە ئاگاداربکرێتەوە.
سێیەم: کاتێ وەزیر بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتەکە دەدات بەپێی بڕگەی دووەم ئەم ماددەیە، هەرخۆی بەرژەوەندی ئەو کەسە ڕێپێدراوانەی کە مۆڵەتەکەیان هەڵوەشاوەتەوە دەگرێتە ئەستۆ کە بۆ هێنانە دی سوودە باڵاکانی گەلی کوردستان بەکاردێت.

ماددەی سی وپێنج:
یەکەم: دەبێ کەسی ڕێپێدراو زەمان وپشتگیری و بەرگری لە حکومەتی هەرێم بکات لە هەموو ئەو

داوایانەی لەلایەنەکانی دیکەوە بەرزدەکرێتەوە کە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ لە ئەنجامی پرۆسەکانی نەوتیەوە پەیدادەبێ.

دووەم: کەسی ڕێپێدراو پێویستە ئینشورەنسی (insurance) پێویستی هەبێ بۆ داپۆشینی ئەگەری بەرپرسیاریەتیەکان بەپێی برگەی یەکەم لەم ماددەیەداو بەپێی ئەو برە پارانەی کە وەزارەت ناوە ناوە جەختی لەسەر دەکات.

ماددەی سی وشەش:

یەکەم: کەسی ڕێپێدراو هەموو ئەو شتانەی لە پرۆسەکانی نەوت لە ناوچەی گرێبەستەکە لاببات و پاکیان بکاتەوە لەو حاڵەتانەی خوارەوە:

1- کاتێ کۆتایی هاتنی ماوەی مۆڵەتەکە یان هەلوەشاندنی.

2- کاتێ پێویستی بەئەنجامدانی پرۆسەکانی نەوت نامێنێ.

دووەم: لەگەڵ سەرپێچی نەکردن بەهیچ بەرپرسیاریەتێکی سزایی پێویستە لەسەر ئەو کەسەی کە لە پرۆسەکانی نەوت بەبێ مۆڵەت بەشداریدەکات:-

1- هەرێم قەرەبوو بکاتەوەو بەنرخێکی یەکسان بەنرخی بازاڕی نەوت لەو برە دەرهێنراوەو بەرهەمهێنراوە یان هەناردراوە، لەگەڵ بژاردنی سوودەکانی دواکەوتن، بەمەرجێك نابێ لەڕێژەی یاسایی ئەو سوودانە ڕەت بێ کە وەزیر بڕیاری لەسەر دەدات.

2- دەبێ غەرامەکانی هەموو دامەزراو مەکینەو ئامێرەکانی لە پرۆسەکانی نەوت بەکار هاتوون یان غەرامەی لابردنیان بدات یان تێچووی لابردنیان بدات.

3- پاککردنەوەی ئەو پیسیەی لەئەنجامی پرۆسەکانی نەوت پەیدا بوون یان بژاردنی خەرجی ئەو پاککردنەوە بۆ هەرێم.

سێیەم: بەرپرسیاریەتیەکانی لە برگەی دووەم لەم ماددەیەدا هاتووە ئەو کەسانەی بەشداری دەکەن لە پرۆسەکانی نەوت بەشێوەیەکی تاك یان کۆمەڵ دەیانگرێتەوە.

بەشی دەیەم

(گرێبەستی بەشداریکردنی بەرهەمهێنان)

مەرجەکانی گرێبەست

ماددەی سی وحەوت:

یەکەم: مەرجی گرێبەستی بەشداریکردنی بەرهەمهێنان ئەمانەن:

1- ماوەی دۆزینەوەی (5) پێنج ساڵە بۆ دووماوە دابەشدەبێت یەکەم (3)سێ ساڵەو دووەم (2)دووساڵە،ودەکرێ بۆ (7) حەوت ساڵ درێژبکرێتەوە بەڕادەی کۆتایی.

2- تەنازولکردن (reliquishment) لە (25٪) بیست وپێنج لە سەدا لەناوچەی گرێبەستی

ئەسڵی دوای ماوەی دۆزینەوە و(25٪) بیست‌وپێنج لەسەدای دیکە لەناوچەکانی دیکە دوای هەر ماوەیکی درێژکردنەوە. ئەگەر ڕێژەی سەدای لەو تەنازولکردنانە بەشێك بێت لەهەر ناوچەیەکی دۆزراوە (discovery area) ئەم ڕێژانە کەمدەکرێتەوە تاوەکو ئەو ناوچەیە نەگرێتەوە. دەکرێ لەکۆتایی هەر ساڵێکدا لە ماوەی گرێبەستەکە بە ئارەزووی خۆی تەنازولبکرێ.

3 – پابەندبوون بەکارەکانی دۆزینەوە دەکرێ گفتوگۆی لەسەربکرێ، بەشێوەیەکی ئاسایی کڕین و لێکدانەوەی هەموو بەیاناتەکانی هەیە لە خۆ دەگرێ لەوانەش بەیاناتەکانی بوومەلەرزەی لەبەردەستدا هەیە و مەسحی بوومەلەرزەیی لەماوەی یەکەمی دۆزینەوە لەگەڵ هەڵکەندنی بیری دۆزینەوە لەماوەی دووەمی دۆزینەوە و هەڵکەندنی بیر لە هەر ساڵێك لە ساڵەکانی درێژکردنەوەدا.

4- پاش بەکۆتاهاتنی ماوەی دۆزینەوە، ماوەی پەرەپێدان دەست پێ دەکات ماوەکەی (20) بیست ساڵەو ئەگەر بەڵێندەر ماوەیەکی دیکەی ویست بەهەمان مەرجەکان و پێوانەکانی لە گرێبەستەکەدا جێگرە، درێژدەکرێتەوە بۆ ماوەی (5) پێنج ساڵی دیکەوە لەگەڵ بوونی توانا بۆ گفتوگۆکردن بۆ درێژکردنەوەی بۆ ماوەیەکی دیکەی تر.

5- ڕێژەی موڵکانە (Royalty) لە (10٪) دە لە سەدا کەمتر نابێ،و بەپێی ماددەی چلویەکەمی ئەم یاسایە دەدرێت.

6- خەرجیەکانی گەڕاوە لە بەرهەمهێناندا دادەشکێ، دوای داشکانی موڵکانە (ریع)و بەڕادەی زۆری ڕێژەی (45٪) چل‌وپێنج لە سەدا بۆ نەوتی خاو تێپەڕ نابێت و ڕێژەیەك لە سەدا شەست(60٪) لەگازی سروشتی تێپەڕناکات.

7.- بەشداریکردن لەبەرهەمهێناندا، لەو بەرهەمەی کەماوەتە دەکرێت دوای داشکاندنی ڕێژەی موڵکانەو خەرجیەکانی گەڕاوە کە ڕێگای پێدراوە بەپێی ئەو هاوکێشەیەی داهاتەکۆبۆوەکان و خەرجیەکۆبۆوەکانی نەوت لەبەرچاودەگرێ بەجۆرێك دەبێ قازانجی گونجاوی بەڵێندەر لەخۆی بگرێ.

8- دانی کرێی ساڵانە بۆ بانی زەویەکان لەماوەی قۆناغەکانی دۆزینەوە و پە رەپێداندا.

9- بەشداریکردنی حکومەتی هەرێم بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە دۆزینەوەو پەرەپێدان و بەرهەمهێنان بەپێی مەرجەکانی لە گرێبەستەکەدا هاتووە.

10- پابەندبوون بەدانی ئەو بڕە پارانەی لەسەری ڕێکەوتن بۆ سندوقی ژینگە بۆ ئەوەی حکومەتی هەرێم بۆ پاڵپشتی کردنی ژینگەی هەرێم بەکاربهێنێ بە قەتیسماوی .

11- مەرجەکانی مسۆگەر کردنی ساغ و سەلامەتی و تەندروستی و خۆشگوزەرانی و پاراستنی ژینگە، ڕاهێنان و ئامادەکردنی کاڵاو خزمەتگوزاریەکان بەپێی پێوانەکانی نێودەوڵەتی

بەجۆرێك دەبێ لەگەڵ مەرجەکانی لە ماددەی بیست و شەشەمی ئەم یاسایەدا هاتووە بگونجێت.

دووەم: ئەگەر وەزیر وایدانا کە گرێبەستی نەوت مەترسییە بازرگانیەکان گەورەیە یان پێویستی بەپشتیوانی پارەی زۆرە لەسەرەتای وەبەرهێناندا، وەزیر بۆی هەیە لە دوای ڕەزامەندی ئەنجومەنی هەرێمی ڕێژەی موڵکانەی جێگیر لە بڕگەی یەکەمی (7) لەم ماددەیەدا کەمبکاتەوە،و بڕی خەرجی گەراوەو جێگیر لە بڕگەی یەکەمی (6) لەم ماددەیەدا بەپێی مەترسییەکان زیاد بکات.

سێیەم: ئەگەر وەزیر وایدانا کە گرێبەستی نەوت مەترسییە بازرگانیەکان کەمە، وەزیر بۆی هەیە لە دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی ئەنجوومەنی هەرێمی ڕێژەی موڵکانە بۆ بەرزترین ئاست زیادبکات وەکو لە بڕگەی یەکەمی (7)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، وڕێژەی خەرجیەکانی گەڕاوە بەکەمترین ئاست کەمبکاتەوە وەکو لەبڕگەی یەکەمی (6)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە.

چوارەم: مەرجەکانی گرێبەست باشترین شێوازەکانی پیشەسازە نەوتیەکان لەخۆی دەگرێ، بەکارهێنانی شێوازەکان دەگرێتەوەو وەرگرتنی ڕێکارەکانی پەیڕەوکراو لە پیشەسازە نەوتیەکانی جیهانی لەخۆ دەگرێ، لەلایەن بەکارهێنەرانی بەتوانا بەپێی مەرج و بارودۆخەکانی هاوشێوە بۆ پیادەکردنی تایبەتی بە پرۆسەکانی نەوت کە ئامانجی دابینکردنی:-

1- پاراستنی سامانە نەوتییەکان کە بەکارهێنانی هۆیەکانی پێویست بۆ زیادکردنی بەرهەمهێنانی هیدرۆکاربۆنات بەشێوەیەکی تەکنیکی و ئابووری باش لەخۆ دەگرێت لەگەڵ کۆنترۆڵکردنی لەیەك بەستراو لەنزمبوونی یەدەگیەکان و کەمکردنەوەی لێچوونی سەر ڕووی زەوی.

2- سەلامەتی لەکارکردن کە پێویست بەبەکارهێنانی ڕێگاکان و وەرگرتنی ڕێکارەکانی سەلامەتی پیشەیی بەهێزدەکات و ڕووداوەکان کەمدەکاتەوە.

3- پاراستنی ژینگە کە پێویست بەوە دەکات ڕێگاکان و ئەو هەلسوکەوتانە بەکاربهێنن کە کارلیکردن لە پرۆسەکانی نەوت لەسەر ژینگە کەمدەکاتەوە.

ماددەی سی و هەشت:

یەکەم: لەگرێبەستی نەوت دا مەرجەکانی پەیڕەوکراو دیاریدەکرێت کە پەیوەستە بەگازی سروشتی بەیاوەر و گازی سروستی بێ یاوەر، بەجۆرێك پەرەسەندنی گازی سروشتی لەهەرێم دا ئاساندەکات.

دووەم: ئەو مەرجانە هەندێ خاڵی تێدایە، زۆرترین سوودی لە بڕەکانی زیادە لەگازی سروشتی بەرهەمهێندراو مسۆگەر دەکات، وە چەند خاڵی دیکەش لە سووتانی گازی سروشتی کەمدەکاتەوەو بەپێی پێوانەکانی نێودەوڵەتی پەیڕەوکراو لەو پیشەسازیەدا.

سێیەم: بەپێی گرێبەستی نەوت وەزیر ڕێگای هەڵسەنگاندنی گازی سروشتی دیاریدەکات بەپێی ڕێنماییەکانی تایبەتی بەجۆرێك دەبێ بەمەرجی بەپێی پێوانەکانی نێودەوڵەتی پەیڕەوکراو لەو پیشەسازیەدا بێ،و ئاستێکی بەرزی داهاتەکان بۆ گەل لە هەرێمو عێراقدا مسۆگەردەکات.

مادده‌ی سی ونۆ:

وەزارەت بۆی هەیە گرێبەستی خزمەتگوزارییەکان وبەڕێوەبردنی کێڵگەکان و دامەزراندنو دابین کردنو بنیاتنانو ڕاوێژکاریو هەرگرێبەستێکی دیکەی بۆ بەڕێوەبردنی سامانە نەوتییەکان لە هەرێم دا ئەنجام بدات بەشێوەیەکی کاریگەر، ئەو گرێبەستانە خاڵەکانی هاندان لەخۆی دەگرێ بۆ هاندانی بەڵێندەر بۆ ئەنجامدانی کارو تەواوکردنی بەماوەیەکی کەمو بەدیهێنانی ئەو ئامانجانەی کە بەهایەکی بەرزی هەیە.

سیستەمی باج

مادده‌ی چلەم:

یەکەم: بەڵێندەر و کەسی ڕێپێدراو وهەرکەسێك پەیوەندی بەپرۆسەکانی نەوت هەبێ پێویستە دانی باجی داسەپاو لەلایەن حکومەتی هەرێمەوە بخەنە ئەستویان لەوانەش:

1- باجی ڕووی زەوی.

2- باجی دەرامەت.

3- باجی دەرامەتی کۆمپانیاکان.

4- ڕەسمی گومرگو هەرباجێکی دیکەی هاوشێوە.

5- باجی قازانجەکانی لەناکاو یان باجی زێدە قازانجەکان.

6- هەر باجێکی دیکە وەردگیرێت یان دەدرێت وەك ڕەسمەکان بەپێی گرێبەستی نەوت.

دووەم: دەکرێ بەیاسا لە گرێبەستی نەوت دا لەباجدانی بەڵێندەر خۆشبن.

سێیەم: باجە داسەپاوەکان لەلایەن حکومەتی هەرێم، تەنیا ئەو باجانەن کەبەسەر پرۆسەکانی نەوت پیادە دەکرێ.

مەرجەکانی دیکە

مادده‌ی چل ویەك:

یەکەم: هەژمار کردنی بڕە نەوتی تایبەتی بەمولکانە بەپیادەکردنی ڕێژەی سەدی کە لە

گرێبەستەکەدا ئاماژەی پێکراوە جێبەجی دەکرێت .
دووەم: وەزارەت بۆی هەیە لە دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی ئەنجوومەنی هەرێمی موڵکانەی عەینی یان بەکاش وەرگرێ، پێویستە مانگانە یان وەرزی بەپێی مەرجەکانی گرێبەست بدرێ.
سێیەم: وەرگرتنی برە پارەکانی لە موڵکانە پەیدادەبێ بەپێی نرخەکانی بازاڕی جیهانی نەوت دەبێ، لەحاڵەتی نەفرۆشتنی بۆ لایەنێکی سێیەمی بێلایەنەوە.

ماددەی چلودوو:

: دەبی بەلێندەر فرۆشتن و گلدانەوەی هەر برە نەوتێکی خاو ئەنجام بدات کە وەزیر پێیوایە ئەو برانە پێویستە بۆجێ بەجێ کردنی پێداویستییەکانی ناوخۆیی، وە نرخی فرۆشتنی نەوتی خاو بەپێی گرێبەستەی بەرکار دیاری دەکرێت یان هاوشێوەی نرخی بازار ئەگەر گرێبەستەکە ئەوەی لە خۆ نەگرتبێت.

ماددەی چل و سێ :

نابێت وەزیر نوێنەرایەتی هەرێم بکات لەپشت بەستن بە پاراستەی حکومەت لە گرێبەستە نەوتییەکان ئەوەی پەیوەستە بە ڕێکارە یاسایەکان و جێبەجێکردنی حوکمەکانی بڕیارلێدراو.

بەشی یازدەم
(هاوبەشیکردنی ناوخۆ)

ماددەی چلوچوار:

یەکەم: کەسی ڕێپێدراو پابەند دەبێت بەپێشخستن بۆ:
1- کۆمپانیاکانی ناوخۆو بەتوانا لە هەرێمو ناوچەکانی دیکەی عێراق بەپێی ئەمانەی خوارەوە:
أ- کۆمپانیایەکی ڕاستەقینە بێت پەیوەندی نەبێت بە کەسێك کە خزمەتی گشتی لەئەستۆ بێت بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ.
ب- پێویستە توانا و لیهاتووی پێویستی هەبێت بۆ بەهێزکردنی پرۆسەکانی نەوت کە کەسی ڕێپێدراو جێبەجێی دەکات.
ج- ڕەزامەندی وەزیر بەدەست بێنێ بەپێی ڕێنماییەکانی لێیەوە دەرکراون.

2- دامەزراندنی کەسەکانی هەرێمو ناوچەکانی دیکەی عێراق، کە پێویستە ئەو کەسانە ئامادەکرابن و توانا و شارەزایی پێویستیان هەبێ بۆ جێبەجێکردنی کارەکە.

3- بۆ كڕینی بەرهەمەكانی ناوخۆو فەراهەمكردنی خزمەتگوزاریەكان لەهەرێمو ناوچەكانی دیكەی عێراق لە حاڵەتی ركابەریكردنی لەگەڵ هی دیكەدا لەرووی نرخو چۆنایەتی توانایی فەراهەمكردنی.

دووەم: وەزیر كەسی ڕێپێدراو كە هاوبەشی هەیە لە كۆمپانیاكانی ناوخۆ پێش خەڵكی دیكە دەخات.

ماددەی چلو پێنج:

یەكەم: كەسی ڕێپێدراو پێویستە پرۆگرامەكامی ڕوونو ئاشكرا بۆ ڕاهێنانی كادیرەكانی ناوخۆ كە سەر بەخۆیانەوە ئامادەبكات كە دەتوانرێ لە هەرێمو ناوچەكانی دیكەی عێراق یان لەدەرەوە جێبەجێ بكرێ، لەوانەش بیعساتی خوێندنی باڵا لە خۆی بگرێو پشتگیری داراییان لێ بكات.

دووەم: مۆڵەت ئەوە لەخۆ دەگرێ كە كەسی ڕێپێدراو پابەندبێت بەگەیاندنی زانیارییەكان بۆ هەرێم بەجۆرێك ئاسانكارییەكانی پێویست بۆكاری تەكنیكی لەهەرێم دا فەراهەم بكات لەوانەش لێكدانەوەی بەیانەكانی لەپرۆسەكانی نەوت دا بەدەست هاتوون.

ماددەی چلوشەش:

كەسی ڕێپێدراو نوسینگەیەكی لەهەرێم دا دەمەزرێنیت .

بەشی دوانزەم

یەكگرتن(Unicisation)

یەكگرتنی حەشارگەكانی ناوهەرێم

ماددەی چلوحەوت:

یەكەم: وەزیر لە دوای وەرگرتنی رەزامەندی ئەنجوومەنی هەرێمی كاری یەكگرتنی حەشارگەك ئەگەر هەموویان لەهەرێم دا بن لە ئەستۆ دەگرێ ، بەپێی پێوانەكانی نێودەوڵەتی پەیڕەوكراو لە پیشەسازییەكانی نەوتدا.

دووەم: حەشارگە یەكدەخرێت ئەگەر بەشێكیان لە ناوچەی گرێبەست دابێو بەشێكی لە ناوچەی گرێبەستێكی دیكەدا بێ بەپێی ئەوانەی خوارەوە:

1- وەزیر ئاگاداریەكی نووسراو ئاڕاستەی بەڵیندەرەكان دەكات بۆ مۆركردنی ڕێكەوتننامەی یەكگرتنی هاوبەش لەنێوانیاندا بۆ مسۆگەركردنی بەرهەمهێنانی نەوت لە حەشارگەكەدا بەشێوەیەكی باشو كاریگەر.

2- ئەگەر مۆركردنی ڕێكەوتننامە هاوبەشەكە لەماوەیەكی كاتی شیاودا لەوەرگرتنی ئاگاداركردنەوە نووسراوەكەدا جێبەجێ نەكرێ هەروەكوو لەبڕگەی دووەم (1) سەرەوەدا

هاتووە وەزیر بڕیاری یەکگرتنی حەشارگەکە دەدات.

3- لەکاتی ڕەزامەندی نەنواندنی بەبەڵێندەرەکان بۆبریاری وەزیر بۆیان هەیە پەنا بۆناو بژیوان ببەن بەپێی خاڵەکانی لەماددەی پەنجای ئەم یاسایەدا هاتووە.

سێیەم: حەشارگەکە یەکدەگرێ ئەگەر بەشێکی لەناوچەی گرێبەست دابێت وە بەشێکی لە ناوچەیك بێت نەکەوێتە ناو هیچ گرێبەستێکی نەوتی دیکەوە بەپێی ئەوانەی خوارەوە:

1- وەزیر ئاگادارکردنەوەیەکی نووسراو ئاڕاستەی بەڵێندەر دەکات بۆ ئەنجامدانی ڕێککەوتننامەی یەکگرتنی هاوبەشدا لەگەڵیدا بۆ مسۆگەرکردنی بەرهەمهێنانی نەوت لەحەشارگەکەوە بەشێوەیەکی باش‌وکاریگەر.

2- ئەگەر لەمیانەی کاتێکی شیاودا ڕێکەوتنیك ئەنجام نەدرا و دوای دەرکردنی ئاگادارکردنەوەی نووسراویش وەکو لە بڕگەی دووەم (1)ی سەرەوەدا هاتووە، وەزیر بڕیاری یەکگرتنی حەشارگەکە دەداو بەڵێندەریش بۆی هەیە لەکاتی ڕازینەبوونی بەبڕیاری وەزیر پەنا بۆ ناوبژیوان یان ڕێکارەکانی لەگرێبەستی نەوتیدا هاتووە، ببات.

چوارەم: لەڕێککەوتننامەی یەکگرتندا بڕی ئەو نەوتەی لەوناوچەیەی کە ڕێکەوتننامەکە دەیگرێتەوە دیاریدەکرێن‌و هەروەها کارپێکەری بەرپرسی لەبەرهەمهێنانی نەوتدا لەناوچەی ڕێککەوتننامەکەدا دەستنیشان دەکرێ.

پێنجەم: وەزیر بڕیاری پەرەپێدان‌و بەرهەمهێنانی نەوت لە حەشارگەکەوە دەدات دوای بڕیاردانی ڕێکەوتنی یەکگرتن‌و ڕەزامەندی لەسەردانی.

شەشەم: ڕەزامەندی وەزیر پێشتر وەردەگرێ بەر لە هەر گۆڕانکاریەك لە ڕێکەوتننامەی یەکگرتندا بکرێت.

یەکگرتنی حەشارگەکان لەمیانەی سنووری هەرێم‌و ناو عێراقدا

ماددەی چل و هەشت:

یەکەم: وەزیر لە دوای وەرگرتنی رەزامەندی ئەنجوومەنی هەرێمی یەکگرتنی حەشارگەکان دەگرێتە ئەستۆ ئەگەر لە سنووری هەرێم پەڕیەوە بۆ ناوچەکانی دیکەی عێراق بەڕێکەوتن لەگەڵ حکومەتی فیدڕالی دا، یان لەگەڵ لایەنەکانی پەیوەندیداری دیکەوە بەمەرجێك سوودی زۆر بۆ گەلی هەرێم بەتایبەتی وعێراق بەگشتی بەدەستدێنێ، بەبەکارهێنانی تەکنیکی پڕەنسیپەکانی بازاڕی پێشکەوتوو تر وهاندانی وەبەرهێنان بەپێی ماددەی 112 لە دەستووری فیدڕالی دا.

دووەم: ڕێککەوتننامە دەستنیشانی بەڕێوەبردنی حەشارگەکە دەدات کە لەلایەن دەستەیەکی هاوبەش نوێنەری حکومەتی هەرێم و حکومەتی فیدڕاڵی یان لایەنی دیکەی پەیوەندیدار لەخۆی دەگرێ.

سێیەم: لەکاتی نەگەیشتن بەڕێکەوتنی ئاماژەبۆکراو لەبڕگەی سەرەوە وەزیر لەگەڵ نوێنەری حکومەتی فیدڕاڵی یان لایەنەکانی دیکەی پەیوەندیدار، بابەتەکە بۆ شارەزایان ڕەوانەدەکات کە لەلایەن هەموو لایەنەکانی پەیوەندیدارەوە هەڵدەبژێردرێ وە لەکاتی نەگەیشتن بەڕێکەوتن بەپێی دەستووری فیدڕالی مامەلەی لەگەل دەکرێت.

یەکگرتنی حەشارگەکان لەمیانەی سنووری نێودەوڵەتیەوە

ماددەی چل و نۆ:

حکومەتی هەرێم بەهەماهەنکی لەگەل حکومەتی فیدڕاڵی بە پێی حوکمەکانی دەستووری فیدڕالی یەکگرتنەوەی حەشارگەکان دەگرێتە ئەستۆ ئەگەر لەسنووری هەرێم پەڕیەوە بۆ سنووری یەکیك لە وڵاتە دراوسێیەکان بەڕێککەوتن لەگەڵ دەوڵەتی دراوسێی پەیوەندیدارو دەبێ سوودی تەواوو دادپەروەرانە بۆ هەردوو لاوە بەدەست بێندرێ بۆ پەرەپێدانی نەوت وپەسندکردنی لەلایەن پەرلمانی کوردستانەوە.

بەشی سێزدەم
(چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان)

ماددەی پەنجا:

یەکەم:

1- وەزیر بۆی هەیە کار بکات بۆچارەسەرکردنی ئەو ناکۆکییەکان کە دروست دەبن لە نێوان ئەو کەسانەی کە لە پڕۆسەکانی نەوت کار دەکەن و بریاری لەسەر بدات ، چ جای ئەو ناکۆکییانەی کە :

أ- لەنێوان کەسەکان خۆیان بن، ئەگەر ڕێککەوتننامەکانی لە نێوانیاندا ئەنجام درابوو، دەقی چۆنیەتی چارەسەرکردنی ناکۆکیەکانی تێدا نەهاتبێ.

ب- یان ئەوەی پەیوەستە بەلایەنەکانی دیکە کە بەشدار نین (جگەلە حکومەتی هەرێم).

دووەم:

1- ئەگەر کێشەی پەیوەندیدار بەلێکدانەوەو پیادەکردنی مەرجەکانی مۆڵەت یان هەردووکیان لەنێوان کەسی ڕێپێدارو وەزیر ڕوویدا، لایەنەکان هەوڵدەدەن کێشەکە لەڕێگەی گفتوگۆوە چارسەربکەن.

2- ئەگەر کێشەکە بەهۆی گفتوگۆوە چارەسەر نەکرا بۆ هەردوولا هەیە کێشەکە ببنە بەردەمی ناوبژیوان.

3- هەرناوبژیوانێك لەنێوان وەزیرو کەسی ڕێپێدراو بەپێی ڕێکەوتنی هەردوولاو بەپێی یەکێك لەو ڕێسایانەی خوارەوە:

أ- ڕێککەوتننامەی واشنتۆنی ساڵی 1965یان ڕێنماییەکان یان ڕێساکانی سەنتەری نێودەوڵەتی بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی وەبەرهێنان { international center for the settlements of investment} Disputes (Icsid).لە نێوان دەوڵەتانو هاوڵاتیانی دەوڵەتانی دیکەوە.

ب- ڕێساکانی بەمەبەستی زێدە ئاسانکاریداهاتووە بۆ(Icsid) کە لە 1978/9/27 پشتی پێ بەسترا لەلایەن ئەنجومەنی کارگێڕی (Icsid) لەنێوان دەوڵەتانو هاوڵاتیانی دەوڵەتانی دیکەوە، کاتێ لایەنی بیانی پێداویستیەکانی لەماددەی (25)ی ڕێککەوتننامەی واشنتۆن نایێنێتەدی.

ج- پەیڕەوکردنی ڕێساکانی ناوبژیوانی نەتەوەیەکگرتووەکانی تایبەت بەیاسای بازرگانی جیهانی (UN CITRAD).

د- ڕێساکانی ناوبژیوانی پەیڕەوکراو لەدادگاکانی لەندەن بۆ ناوبژیوانی کردنی نێودەوڵەتی (LCIA).

هـ- پەیڕەوکردنی ڕێساکانی دیکەی دانپێدانراو (بەپێی ڕێکەوتنی لایەنەکانی ناکۆك لەسەر ڕێکارەکانی، لەوانەش ڕێگای دامەزکراندنی ناوبژیوانانو ئەو ماوەیەی کە پێویستە بڕیاری لێ دەربکرێ.

4- پابەندیەکانی وەزیر وکەسی ڕێپێدراو بەردەوام دەبێ بەپێی مۆڵەت کە تاوەکو هەرمەسەلەیەکی چارەسەرنەکراوو ڕەوانە کراوە بۆ ناوبژێکردن چارەسەردەکرێت.

بەشی چوارەم
(ڕاگەیاندنو بلاْوکراوەکان)

ماددەی پەنجا ویەك:

یەکەم: وەزیر ڕاگەیاندن دەگرێتە ئەستۆ سەبارەت بە:

1- بانگێشەکانی داواکردنی مۆڵەتەکان.

2- ئاگاداركردنەوەی پێدانی مۆڵەت و كوتایی پێهێنانی.

دووەم: پێویستە وەزیر بانگێشەكان بڵاوبكاتەوە لە ئامرازەكانی ڕاگەیاندنو بەپێی ڕێنماییەكانی لێیەوە دەركراوەو لەمیانەی ئەنتەرنێت لە ماڵپەڕەی ئەلیكترۆنی سەربە وەزارەت.

ماددەی پەنجاو دوو:

یەكەم:

1- وەزیر بڵاوكردنەوەی ئەمانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:.

أ- مۆڵەتەكانی ئێستای هەڵوەشێنراوەو هەمواركراو بە تیروتەسەلی.

ب- زانیارییەكانی پەیوەستە بەڕێككەوتنەكانی یەكگرتن.

2- هەر تاكێك لەماوەیەكی شیاودا لە ڕۆژی پێشكەشكردنی داواكاریەكەی لەلایەن وەزیرەوە كورتەیەكی دەداتێ دەربارەی:

أ- مۆڵەتەكانی (هەموارەكانی ئێستاو هەڵوەشاوە)و ڕێككەوتننامەكانی یەكگرتن.

ب- پلانی پەرەسەندنی پەسندكراو.

ج- بریكاردانو مامەڵەكانی دیكە كە ڕەزامەندی لەسەر وەرگیراوە بەپێی مەرجەكانی بازرگانی ڕێپێدراو.

د- پرۆسەكانی نەوت.

دووەم: وەزیر روون كردنەوەی هۆیەكانی ئەمانەی خوارەوە لە ماوەی دە ڕۆژ دەگرێتە ئەستۆ لە رۆژی پێشكەش كردنی داواكارییەكان:

1- پێدانی مۆڵەت دوای بانگێشەكردن.

2- پەسندكردنی پلانی پەرەپێدان بەپێی گرێبەستی نەوت.

3- وەرگرتنی هەر بڕیارێك یان هەر ڕەزامەندی دانێك پێویستە بەپێی مۆڵەت دیاری بكرێت.

سێیەم: پێویستە كۆمپانیاكان ڕاپۆرتەكانیان دەربارەی پابەندییان پێشكەش بكەنو بەپێی ئەم یاسایە و مەرجەكانی مۆڵەتو بەو شێوەیەو بە تیرەتەسەلی داواكراوە لەمۆڵەت داو وە بەپێی ڕێنماییەكان، وەزیریش بڵاوكردنەوەی دەگرێتە ئەستۆ

.

چوارەم: وەزیر بڵاوكردنەوەی ڕاپۆرتەكانی تایبەت بەكەسە ڕێپێدراوەكان دەگرێتە ئەستۆ سەبارەت بە دانی پارەكانی تایبەت بە پرۆسەكانی نەوتی بۆ حكومەتی هەرێم بەپێی یاسا.

پێنجەم: زانیاریەکانی بەدەستهاتوون بەپێی ئەم ماددەیە بۆ هەموو کەس ڕەوایە پاش دانی ڕەسمەکان کە بەپێی ڕێنماییەکان وەردەگیرێ.

بەشی پازدەم

(کاروبارەکانی ڕێکخستن)

ماددەی پەنجاو سی:

وەزیر دەرکردنی ڕێنماییەکان بەپێی ئەم یاسایە دەگرێتە ئەستوی سەبارەت بەم کاروبارانەی خوارەوە:.

یەکەم: دابەشکردنی ناوچەکان لە هەرێم دا.

دووەم: دۆزینەوەو بەرهەمهێنانی نەوت.

سێیەم: بەکارهێنان ونوێرینی بەیانات، زانیارییەکان، تۆمارگە وڕاپۆرتەکان.

چوارەم: پێوان وفرۆشتن یان سەرفکردنی نەوت.

پێنجەم: تەندروستی ساغو سەلامەتی پیشەیی.

شەشەم: خۆپاراستنو پاراستنی ژینگە.

حەوتەم: بەڕێوەبردنی سامانەکان.

هەشتەم: بیناکان و دامەزراوەکان وئامێرەکان.

نۆیەم: پرۆسەکانی پاککردنەوەو ئامرازی چارەسەرکردنی دیکەی گونجاو بۆ لابردنی کاریگەریەکان کە لە بڵاوبوونەوەی نەوت پەیدادەبێت.

دەیەم: وازلێنان و کوتایی پێهێنانی پرۆسەکان.

یازدەم: پرۆگرامەکانی کاروبودجە.

دوازدەم: وردبینی کردنی ژمێریاریو تۆمارەکانی کەسی ڕێپێدراو.

سێزدەم: ئامادەکردنی ڕاپۆرتەکان لەلایەن کەسانی ڕێپێدراوە وە دەربارەی ڕادەی پەیرەوکردنی پابەندەکانیان کەلە یاساو مۆڵەتەکان دا هاتوون کە ئەمانە لە خودەگرێت:

1- ڕاهێنان ودامەزراندنی هاوڵاتیانی هەرێمو هاوڵاتیانی دیکەی عێراق.

2- کڕینی کاڵاو دابین کردنی خزمەتگوزاریەکان لە هەرێم وناوچەکانی دیکەی عێراق.

3- تەندروستیو سەلامەتی پیشەیی.

4- خۆپاراستنو پاراستنی ژینگە.

ماددەی پەنجاو چوار:

یەکەم: گشت گرێبەستە تایبەتییەکان بە بەشداریکردنی بەرهەمهێنان ئەوانەی حکومەتی هەرێم

پێش جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە مۆری کردوە دەکەوێتە ژێر چاو پێخشاندنەوەی ئەنجوومەنی هەرێمی تا لەگەل حوکمەکانی ئەم یاسایە بگونجێت، لەگەل رەچاوکردنی ئەو بارودوخە مەوزعیانەی کە تیایدا ئەو گرێبەستانە مۆر کراون، بریارەکانیش کوتایین وشایەنی بلأوکردنەوەیە.

دووەم: گشت مۆڵەت و یاداشتەکانی لێك گەیشتن پەیوەست بە نەوت وگاز کە لەلایەن حکومەتی هەرێمەوە مۆرکراون پێش جێبەجێ کردنی ئەم یاسایە، بە هەلوەشاوە دادەنرێت، ئەگەر ئەنجوومەنی هەرێمی رەزامەندی لەسەر نەدات.

بەشی شازدەم

(حوکمەکانی سەرپێچی کردنی پابەندییەکان)

ماددەی پەنجا وپێنج:

یەکەم: کار پێسپێردراوی گشتی یان منداڵەکانی یان خێزانەکانیوە هەر کەسێك لەبەرژەوەندی ئەو کاربکات قەدەغەیە ئەم شتانەی خوارەوە بەدەست بێنێ:

1- هەر سوودیكو تایبەتیەك، چ ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ لە مۆڵەتە کەدا.

2- هەربەشێك لە کۆمپانیا (یان لقەکانی) کە خاوەن مۆڵەتە چ ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ تەنیا ئەگەر کۆمپانیا بەشەفافیەت بەتایبەتی کرابێ.

دووەم: وەزیر ڕێنماییەکانی تایبەتی دەردەکات کە هەر فەرمانبەرێکی گشتی لە وەزارەت دا پێویستە بەیاناتێك پێشکەش بکات ومولکەکانی بەدیاربخاتو ئەو بەیاناتانە سەبارەت بەو کەسانەی کە پلەی فەرمانبەریەتیەکەیان تایبەتە ڕادەگەیێنرێ.

ماددەی پەنجاوشەش :

یەکەم :دەرهەق بەکەسی ڕێپێدراو ڕێکارەکانی ئاماژەی بۆ کراوە لەبڕگەی دووەم لەم مادەیەدا وەردەگیرێ ئەگەر:

1- سەرپێچی کرد لە یاساکانی هەرێم پەیوەست بە نەمانی گەندەڵی.

2- کۆسپی خستەبەردەم کارەکانی پشکێنەری گشتی بەشێویەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆو بەهەرهۆکارێك بێت.

3-هەلسان بە یان بەشداریکردن لە پێشکەشکردنی داواکاری یان هەر ڕاپۆرتێکی فەرمی یان بەڵێنی نوسراو پێشکەشکرد بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، زانیاری درۆ یان دەسخەڵەتداتن لەخۆی گرتبێ بەشێوەیەکی ئەنقەست بێ یان بێ ئەنقەست بێ.

4- بەدەستی هێنا یان کڕین و فرۆشتن یان وەرگرتن یان مامەڵەی بەزانیاری و بەیانەکان کرد کە موڵکی هەرێمە وەهەروەکو لەماددەی سی ودووەمی ئەم یاسایەدا هاتووە کە لە چوارچێوەی مۆڵەت نەبێت یان بەرپێپێدانی وەزیر نەبێ.

دووەم: ئەگەر سەلمێنرا بۆ وەزیر کە کەسی ڕێپێدراو یەکێك لەو کارانەی کە لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە ئەنجامی داوە ئەم ڕێکارانەی خوارەوە دەرهەقی وەردەگیرێ سەرەرای هەلسوکەوتەکانی جەزایی:

1- مۆڵەتەکەی چ هەمووی یان بەشێکی هەڵدەوەشێتەوە.

2- بێ بەری دەبێ لە بەشدار کردن لەکەمکردنەوەو مەزادکردنی پەیوەست بە پڕۆسەکانی نەوت و بەتایبەتی ئەوەی پەیوەندیدارە بە مۆڵەتەکان و دابین کردنی کالاو خزمەتگوزاریەکان.

3- بێ بەری دەکرێ لە کارەکانی بیناکردن لەو حاڵەتانەی کە دەبێتە هۆی زیان گەیاندن بە بەرژەوەندی گشتییەوە.

4- بێ بەری دەکرێ لە ئەنجامدانی چالاکیەکانی پەیوەست بەپڕۆسەکانی نەوت بۆ ماوەی کە لە دوو ساڵ کەمتر نەبێت.

5- بلاوکردنەوەی درێژەی تایبەت بەو کارانە.

بەشی حەڤدەم

(حوکمەکانی گواستراوەو دوایی)

ماددەی پەنجا وحەوت:

بەکارهێنانی ڕێژەیەك لە داهاتە نەوتییەکان بۆ پاراستنی مافەکانی نەوەکانی داهاتوو و داراکردنی پرۆژە ستراتیژیەکان و پشتگیری کردنی ژینگە وخێزانی شەهیدان و پشتگیری پێداویستییەکانی پێویست بۆ هاولاتیانی کوردستان بە جۆرێك دادپەروەری لە نێوان پێکهاتەکانی نەتەوەیی وئایینی بێنێتەدی ئەوەش بە یاسا ڕێك بخری.

ماددەی پەنجا و هەشت:

حکومەتی هەرێم بنیاتنانەوەی ئەو ناوچانەی کە پڕۆسەکانی نەوتی تێدا ئەنجام دەدرێت لەبەر چاو دەگرێت و پشتگیری ئەنجومەنەکانی ناخۆیی وشارەوانی ئەم ناوچانە دەکات و خاوەن زەوییەکان قەربوو دەکات بەپێی یاسا بە جۆرێك دادپەروەری بێنێتەدی. .

ماددەی پەنجا ونۆ:

یەکەم: کاربەهیچ دەقێکی یاسایی یان بریاریك ناکرێ گەر لەگەل حوکمەکانی ئەم یاسایە کوك

نەبێت.

دووەم: حوکمەکانی یاسای وەبەرهێنانی هەرێمی کوردستانی ژمارە (4)ی ساڵی 2006 بەسەر پرۆسەکانی نەوت دا جێبەجێ ناکرێت.

ماددەی شەست:

وەزیر بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆجێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنی.

ماددەی شەست و یەك :ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونییەوە جێبەجێ دەکرێ وە لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائعی کوردستان) بلاودەکرێتەوە.

عەدنان موفتی

سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان

هۆیەکانی دەرکردنی

لەپێناو پەرەسەندنی سامانی نەوت لەهەرێمی کوردستان بەجۆرێك بەرزترین سوود بۆ گەلی کوردستان و گەلی عێراق بەگشتی بێنێتەدی، بەهۆی بەکارهێنانی تەکنیکی پرەنسیپەکانی بازاری پێشکەوتووتر، وهاندانی وەبەرهێنان لەگەڵ حوکمەکانی ماددەی 111، 112، 115 لە دەستووری فیدراڵیدا بگونجێت، بۆئەوەی بەرزترین ئاستی شەفافیەتو بەرپرسیاریەتیو دادپەروەری لەکەرتی نەوتدا بەهێزو مسۆگەر بکات، ولە پێناو مسۆگەرکردنی لەکەرتی نەوتدا بەهێزو مسۆگەربکات، ولە پێناو مسۆگەرکردنی بەشەکانی دادپەروەرانە بۆ گەلی کوردستانو بۆ پشتگیری کردنی نەوەکانی داهاتوو وئەوانەی لە ژێر سێبەری سیاسەتەکانی داپلۆسێنەری رژێمی بەسەرچووی عێراق ئازاریان چێشت ولە پێناو پاراستنی ژینگە لە هەرێمی کوردستانو بەهێزکردنی هاوکاری لەگەڵ حکومەتی فیدراڵی، دەربارەی بەرێوەبردنی نەوتو گاز کە دابەشکردنی دادپەروەرانە بۆ داهاتەکانی نەوت مسۆگەر دەکات وەکو لەدەستووری فیدراڵیدا هاتووە، لەبەرهەموو ئەو هۆیانە ئەم یاسایە دانرا.